

TYÖELÄMÄKVALIFIKAATIOIDEN
KEHITTYMINEN PROJEKTIOPPIMISEN AVULLA
VAATETUSALAN PERUSKOULUTUKSESSA

Tuula Lyytikäinen

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2008

Kulttuuri / Vaatetusala

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) LYYTIKÄINEN, Tuula	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 49	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____saakka	
Työn nimi TYÖELÄMÄKVALIFIKAATIOIDEN KEHITTYMINEN PROJEKTIOPPIMISEN AVULLA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNOSSA		
Koulutusohjelma Vaatetusalan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) PARTANEN, Kaisa		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia taitoja vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneilla pukuompelijoilla tulisi olla, jotta he selviäisivät alan työtehtävissä sekä minkälaiset työelämävalmiudet kehittyvät projektioppimisen avulla. Tutkimuksen teoriaosa käsittelee vaatetusalan tämänhetkistä tilannetta ja työelämän asettamia kvalifikaatiovaatimuksia sekä sitä, minkälaisia kvalifikaatioita projektioppiminen tuottaa. Tutkimus oli laadullinen tutkimus, joka toteutettiin viidelle vaatetusalan työelämän edustajalle suoritettuna sähköpostikyselynä. Yritykset edustivat vaatetusalan pienyrityksiä, joihin valmistuneet pukuompelijat voisivat työllistyä vaatteen valmistuksen työtehtäviin.</p> <p>Työelämän kvalifikaatiovaatimuksia analysoitiin eri kvalifikaatioteorioiden pohjalta ja saatuja tuloksia verrattiin niihin työelämävalmiuksiin, joita projektioppiminen tuottaa. Tutkimuksen tulosten analysoinnissa käytettiin pääsääntöisesti Väärälän kvalifikaatioteoriaa. Tutkimuksen tulosten mukaan merkittävimmät alalla tarvittavat sekä projektioppimisen tuottamat kvalifikaatiot ovat tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot, joihin kuuluvat muun muassa työmenetelmien hallinta, koneiden ja laitteiden hallinta, ajankäytön suunnittelu sekä materiaalitietous. Toiseksi tärkeimmät kvalifikaatiot ovat mukautumiskvalifikaatioita, kuten omatoimisuus ja työyhteisöön sopeutuminen. Kolmanneksi tärkeimmäksi nousivat sosiokulttuuriset kvalifikaatiot, joista tärkeimpänä asiakaskontaktien hoito.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että vahvat perustaidot omaavalla henkilöllä on parhaat mahdollisuudet pärjätä alan työtehtävissä. Projektioppiminen tuottaa työelämälähtöistä osaamista ja luo kontakteja työelämään. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää vaatetusalan perusopinnojen sekä oppijälhtöisen projektioppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa.</p>		
Vaatetusala, ammattitaito, projektioppiminen, kvalifikaatio		
Muut tiedot		

Author(s) LYYTIKÄINEN, Tuula	Nature Of Publication Bachelor`s Thesis	
	Pages 49	Language Of Publication Finnish
	Confidentiality Classified until _____	
Title Of the Study DEVELOPMENT OF WORKING LIFE QUALIFICATIONS USING PROJECT LEARNING IN BASIC VOCATIONAL QUALIFICATION IN CLOTHING		
Study Programme Degree programme in Fashion and Clothing		
Tutor(s) PARTANEN, Kaisa		
Employer(s)		
<p>Abstract</p> <p>The aim of the study was to determine what kind of skills a dressmaker with vocational qualification in clothing should have in order to be able to cope with duties in the branch and what kind of working life abilities are being developed using project learning. The theory section of the study discussed the existing conditions in clothing branch, the qualification requirements set by the working life and the kind of qualifications project learning produces. The study is qualitative and was carried out in a form of an email questionnaire sent to five representatives of the working life in the branch. The companies involved in the study are small companies in the branch where graduate dressmakers can find an employment. The qualification requirements in the working life were analysed according to different qualification theories and the results were compared to the abilities in the working life produced by project learning. Väärälä's qualification theory has been used to analyse the results.</p> <p>According to the results the most significant qualifications needed in the branch and provided by project learning are qualifications concerning production and technique which include e.g. control of working methods, machines and equipment, schedule planning and knowledge of materials. The second important qualification is qualification of adaptation such as initiative and adaptation to the working environment. The third important qualifications are socio-cultural ones, of which managing client contacts is the most important one.</p> <p>It can be concluded from the results that a person who has strong basic skills has the best chance to cope with the duties in the branch. Project learning creates working life oriented know-how and creates contacts. The results of the study can be made use of when planning and implementing the basic vocational qualification in clothing and student-oriented project learning.</p>		
Clothing branch, vocational proficiency, project learning, qualification		
Other information		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
1.1 Aiemmat tutkimukset.....	4
1.2 Tutkimuksen viitekehys.....	6
1.3 Tutkimuksen merkitys ja tarpeellisuus	7
2 VAATETUSALALLA TARVITTAVAT TYÖELÄMÄVALMIUDET	8
2.1 Vaatetusalan tulevaisuus	8
2.2 Työelämälähtöinen osaaminen vaatetusalalla.....	10
2.3 Kvalifikaatiovaatimukset	11
2.4 Ammattitaito	17
3 PROJEKTIOPPIMINEN VAATETUSALAN TYÖELÄMÄVALMIUKSIEN	
TUOTTAJANA	21
3.1 Projektioppiminen.....	21
3.2 Projektioppiminen opettajan näkökulmasta	24
3.3 Projektioppimisen haasteet.....	25
3.4 Oma kokemuspohja projektioppimisesta	26
4 VAATETUSALAN TYÖELÄMÄN KVALIFIKAATIOVAATIMUSTEN	
TUTKIMINEN	27
4.1 Tutkimusmenetelmä.....	27
4.3 Tutkimusaineisto.....	28
4.4 Tutkimuksen toteutus	29
4.5 Tutkimuksen tulokset	30
4.6 Yhteenveto.....	33
5 POHDINTA.....	40
LÄHTEET.....	45

LIITTEET

Liite 1. Sähköpostiviesti	47
Liite 2. Kyselylomake.....	48
Liite 3. Kvalifikaatiot Väärälän mukaan.....	49

KUVIOT

KUVIO 1. Työelämätaitojen käsite ja sen lähikäsitteet	6
KUVIO 2. Tekstiili-, ja vaatetus- ja nahkatyön työvoiman muutos 1995 - 2010	9
KUVIO 3. Tämän hetken tekstiili- ja vaatetusalan työpaikat	9
KUVIO 4. Kvalifikaatiotyypit.....	14
KUVIO 5. Helakorven teoksessa esitelty Burnardin (1987) kaavio.....	19
KUVIO 6. Helakorven teoksessa Helakorven ym. (1988) kaaviossa esitetyt ammattitaidon osatekijät.....	19
KUVIO 7. Projektiopiskelun ja -oppimisen sekä projektityötaitojen käsitteiden keskinäiset suhteet.....	22

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä taitoja vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneilla pukuompelijoilla tulisi olla, jotta hän selviäisi alan työtehtävissä. Samalla selvitettiin sitä, kuinka opiskelijoiden työelämävalmiudet kehittyvät projektioppimisen avulla. Opiskelijat hakeutuvat ammatilliseen koulutukseen joko peruskoulupohjalta tai ylioppilastutkinnon jälkeen. Projektioppiminen on useimmille opiskelijoille uusi opiskelumuoto. Tänä päivänä ammatilliselle koulutukselle asetetaan suuret vaatimukset, koska sen on samanaikaisesti tuotettava tietynlaiset ammatilliset kvalifikaatiot, sekä taitoa arvioida omaa osaamistaan ja samanaikaisesti kehittää omaa työtään. Lisäksi koulutuksen tulisi kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia taitoja, kuten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

Kiinnostus aiheeseen on herännyt sen ajankohtaisuuden vuoksi. Onhan oppijalähtöinen projektiopiskelu yksi käytetyistä opiskelumenetelmistä vaatetusalan peruskoulutuksessa. Tutkimus käsittelee vaatteiden valmistuksen ammattitaidon sekä projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioita työnantajan näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin viidelle vaatetusalan työelämän edustajalle suoritettuna sähköpostikyselynä tammikuussa 2008. Yritykset edustivat vaatetusalan pienyrityksiä, joihin valmistuneet pukuompelijat voisivat työllistyä vaateen valmistuksen työtehtäviin. Vaatekaupan työtehtävät on rajattu pois tutkimuksesta, koska vaatekaupan työtehtävissä ammattitaidon kvalifikaatiot ovat erilaisia kuin vaatteita valmistavissa yrityksissä.

Tutkimuksen ajankohtaisuus

Tutkimus on tarpeellinen, koska aiemmat tutkimukset projektioppimisesta ovat koskeneet ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Tutkimus on ajankohtainen tekijän ammatilliselle kehittymiselle ja työelämätiedon ylläpitämiselle. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää opiskelijalähtöisten oppimisprojektien suunnittelussa ja toteutuksessa vaatetusalan peruskoulutuksessa.

1.1 Aiemmat tutkimukset

Vesterinen (2001) on ammattikorkeakoulussa tapahtuvaan projektiopiskeluun ja -oppimiseen liittyvässä tutkimuksessa käsitellyt opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä projektiopiskelusta sekä osaamisesta, jota projektiopiskelu tuottaa. Väitöskirjan tutkimus toteutettiin projektissa, jossa olivat mukana Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat, opettajat sekä alan työnantajat.

Yhteenvedon Vesterisen (2001) tutkimuksen tuloksista voidaan todeta seuraavaa. Tutkimusaineiston muodostivat opiskelijoiden kirjoittamat oppimispäiväkirjat, joita sekä opettajille ja oppilaille osoitetut kyselyt ja haastattelut täydensivät. Oppimispäiväkirjat olivat osoittautuneet rikkaiksi projektiopiskelun kuvauksiksi. Tutkimuksen teoreettinen tausta painottuu projektioppimisen, osaamisen ja projektioppimisen ohjauksen tarkasteluun. Tulokset osoittivat, että projektiopiskelulla oli mahdollista yhdistää oppiminen, työ ja kehittäminen. Projektiopiskelussa opiskelija joutui työelämän ennakoimattomissa tilanteissa aktiivisesti itse hankkimaan tietoa ja soveltamaan sitä. Kehittämisen näkökulma sekä asiakkaan tarpeiden perustalta toimiminen uusissa työelämän konteksteissa olivat keskeisiä. Tutkimuksessa tuli ilmi, että kehittämis- ja oppimisprojekti aiheutti työyhteisössä paineita, koska se edellytti myös yritykseltä sitoutumista toimintaan. Projektioppimiselle oli luonteenomaista, että sekä opettajat että opiskelijat toimivat ennakolta suunnittelemisissa tilanteissa. (Vesterinen 2001, 170 - 171.)

Eteläpelto ja Tourunen (1999) ovat tutkineet projektiopiskelua Jyväskylän yliopiston opiskelijoiden opinnoissa. Tutkimuksen tuloksista on löydettävissä yhtäläisyyksiä Vesterisen (2001) tutkimukseen. Tulokset osoittivat, että projektiopinnot lisäsivät opiskelijoiden työelämässä tarvittavia taitoja ja valmiuksia, ja heidän ammatillinen identiteettinsä vahvistui. Osa opiskelijoista rakensi projektiopiskelun aikana vastuullisen toimijan asiantuntijaidentiteetin, jonka varassa he olivat valmiita siirtymään työelämään. Tässä mielessä projektiopinnot rakensivat siltaa koulutuksesta työelämään. Tutkimuksen mukaan jo hyvin lyhyen projektikokemuksen jälkeen opiskelijat ilmaisivat oppineensa projektityötaitoja. (Eteläpelto & Tourunen 1999, 84 - 85.)

Vaatetusalan ammatillisten perustutkintojen sekä opetussuunnitelmien ja näyttötutkintojen perusteiden päivitystyö on parhaillaan meneillään. Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintojen uudet perusteet otetaan käyttöön viimeistään vuonna 2010. Tulevaisuuden tutkintojen kehittämisen lähtökohtana on ollut muun muassa nykyisten perusteiden arviointi. Se pitää sisällään muun muassa ammatillisen osaamisen sekä työelämävastaavuuden, yrittäjä- ja jatko-opintovalmiudet. (Tekstiili - ja vaatetusalan osaamistarpeiden ennakointi, 2007, 3.)

Opetushallitus on teettänyt yhteistyössä Turun ammatti - instituutin kanssa toukokuussa (2007) osaamisselvityksen, jonka tavoitteena oli antaa tietoa vaatetusalan työvoimatarpeesta tulevaisuudessa. Lisäksi selvityksen tarkoituksena on olla apuna, kun suunnataan opetusta vastaamaan Suomen vaatetusalan yritysten osaamistaitovaatimuksia. Ennakointi antaa tietoja opiskelijoiden sijoittumisesta eri työtehtäviin sekä kokemuksia heidän osaamistaitojen riittävydestä työelämässä. Kyselyn kohderyhmänä ovat olleet erikokoiset suomalaiset tekstiili- ja vaatetusalan yritykset. Osaamistarveselvitys luo käsityksen tekstiili - ja vaatetusalan yritysten toiminnasta tänä päivänä ja samalla kartoittaa yritysten menestystekijöitä, työntekijöiden ammatillisia ja yleisiä osaamisalueita tulevaisuudessa, vuosina 2015 - 2020. (Mts. 3 – 4.)

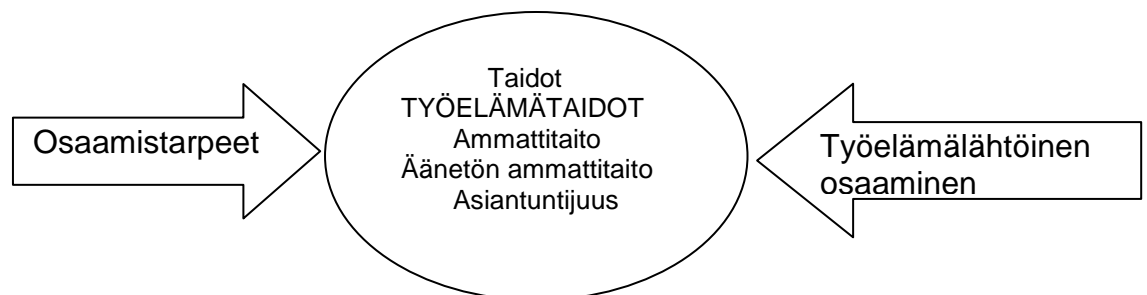
Tutkimuksen mukaan tulevaisuuden ammatillisen koulutuksen painopisteet olivat hyvin erilaisia. Vastauksissa on löydettävissä joitakin vastakkaisasetteluja. Ilmeisin oli moniosaaja-perusosaaja-asetelma. Osa kyselyyn vastanneista kaipasi perusosaajia, jotka valmistavat tuotteita taidolla ja nopeudella. Osa kaipasi moniosaajia, joilla oli niin markkinointi, yritystalous, kaavoitus, suunnittelu ja valmistus hallussa. Työssäoppimista ja erityisesti projektityön osaamista pidettiin tärkeänä. Kyselyn mukaan projektityöskentelyn arvioitiin opettavan tiimityötaitoja, aikataulutusta, sopimusten tekoa ja oman työn hallintaa. Samalla opitaan verkostoitumista. Yhteistyöprojektit yhdessä työelämän kanssa ovat todellista kanssakäymistä. (Mts. 32 - 33.)

Kyselyn mukaan tekstiili - ja vaatetusalan yritysten tulevaisuuden menestystekijöitä ovat korkea laatu, yhteistyökyky, asiakaslähtöinen palvelukulttuuri sekä erikoistuminen. Vähiten merkitystä oli hinnalla ja kulttuuriperinteen vaa-

limisella. Työntekijöikseen yritykset haluavat vuonna 2015 ammatillisesti monitaitoisen, työtehtävästä riippumatta sisäisen ja ulkoisen asiakaspalvelun hallitsevan, muutospaineeet kestävän tiimityöläisen. Ammatillisen koulutuksen perustutkinnon suorittanut henkilö on matkalla ammattilaiseksi. Työssäoppimista ja ammatillisia näyttöjä ja kielitaitoa pidettiin tärkeinä. Vaikka varsinainen vaateen valmistus tapahtuu ulkomailla, valvontatyötä on mahdotonta tehdä ilman perustietämystä vaatteesta tai tuotteesta ja yksityiskohtien laadukkuudesta joten peruskoulutusta tarvitaan edelleen. (Mts. 34 – 35.)

1.2 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen viitekehystenä on käytetty pohjana Vesterisen (2001) laatimaa kuviota (kuvio 1), jossa keskeisenä käsitteenä on vaadittava ammattitaito. Viitekehyksessä kuvioon on lisätty työn kannalta keskeinen näkökulma projektioppiminen. Projektioppimisen avulla tuotetaan työelämälähtöistä osaamista.

PROJEKTIOPPIMINEN

TYÖELÄMÄ

Kvalifikaatiovaatimukset

TYÖNTEKIJÄ

Kvalifikaatiot ja kompetenssi

KUVIO 1. Työelämätaitojen käsite ja sen lähikäsitteet. (Mukailtu Vesterinen 2001, 40).

Työelämä tuottaa kvalifikaatiovaatimuksia, joita voidaan nimittää osaamistarpeiksi. Työntekijän näkökulmasta katsottuna työelämälähtöinen osaaminen vastaa työelämästä nousseisiin tarpeisiin. Työelämälähtöisen osaamisen elementistä syntyvät laaja-alaiset työelämätaidot. Työelämätaidot sisältävät käsitteet ammattitaidosta ja kokemuksen kautta kehittyvästä äänettömästä ammattitaidosta. Asiantuntijuuden käsite liittyy työelämätaitojen käsitteeseen siitä syystä, että se tulevaisuudessa yhä useammin kiinnitetään ammatteihin liittyvään erityisosaamiseen. (Vesterinen 2001, 40.)

1.3 Tutkimuksen merkitys ja tarpeellisuus

Tutkimus on tarpeellinen, koska aiempia tutkimuksia ei ole tehty projektioppimisen merkityksestä työelämän kvalifikaatioiden näkökulmasta ammatillisessa peruskoulutuksessa. Työelämäyhteistyötä on käsitelty monissa eri tutkimuksissa ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen ja uutena asiana ammatiosaamisen näyttöjen yhteydessä. Tutkimuksia on tehty runsaasti myös projektioppimisen pedagogisesta mallista. Vesterinen on omassa väitöskirjassaan (2001) todennut työelämän näkökulman projektioppimisessa yhtenä kiinnostavana jatkotutkimuksen aiheena. Projektioppiminen on vakiintunut käytäntö ammattikorkeakouluissa, mutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa se on uusi opiskelumuoto. Tutkimus antaa uutta tietoa projektioppimisesta työelämän kvalifikaatioista sekä ylläpitää yhteistyötä vaatetusalan työnantajiin, onhan alueellinen yhteistyö yritysten kanssa yksi ammatillisen koulutuksen perustehtävistä. Tutkimus on ajankohtainen tekijän ammatilliselle kehittymiselle ja työelämätiedon ylläpitämiselle. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää opiskelijalähtöisten oppimisprojektien suunnittelussa ja toteutuksessa vaatetusalan peruskoulutuksessa.

Tutkimuskysymyksinä ovat seuraavat:

1. Mitä taitoja vaatetusalan työelämä odottaa vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneilta pukuompelijoilta?
2. Minkälaiset vaatetusalan työelämävalmiudet kehittyvät projektioppimisen avulla?

2 VAATETUSALALLA TARVITTAVAT TYÖELÄMÄVALMIUDET

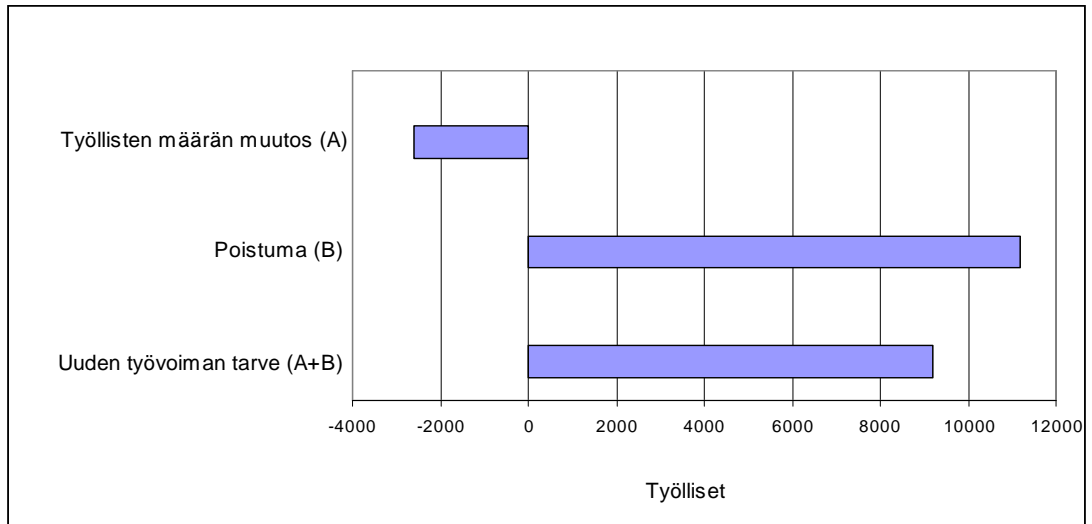
2.1 Vaatetusalan tulevaisuus

Opetushallitus on vuonna (1999) laatinut ennusteen nimellä: Ammatillinen koulutus vuonna 2010. Ennusteessa on tilastoja eri alojen työvoiman tarpeesta sekä ammatillisen koulutuksen mitoituksesta.

Tutkimuksessa on ennakoitu tekstiili- ja vaatetusalan nykyistä tilannetta sekä työvoiman tarvetta seuraavasti. Suomen vaatetus- ja tekstiiliteollisuutta on viime vuosikymmeninä rationalisoitu voimakkaasti. Tekstiili-, vaatetus- ja nahkatyössä työskentelevien osuus voi edelleen vähentyä, jos yritykset siirtävät tuotantoaan huomattavasti ulkomaille. Muutoksia voi aiheuttaa myös kotimaan kysynnän ja viennin väheneminen. Mahdollisuuksia taas tuovat erikoistuotteet, tuotannon joustavuus ja laatu. (Ammatillinen koulutus 2010, 1999, 92.)

Työvoiman tarve 1995 - 2010

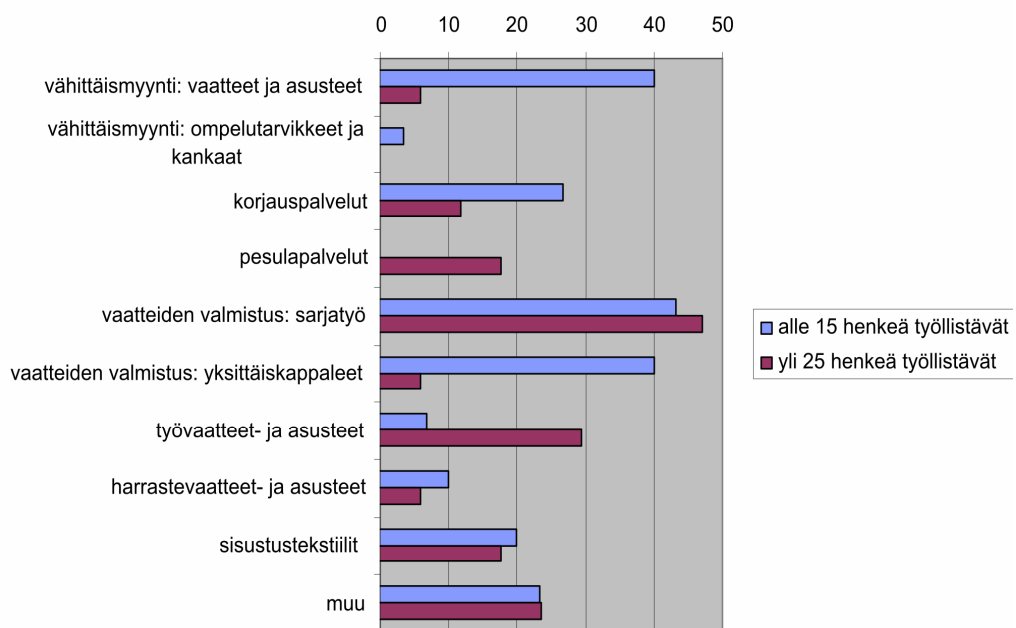
Tekstiili- ja vaatetusalalla tarvitaan uutta ammattitaitoista ja koulutettua työvoimaa. Vuoteen 2010 mennessä tarvitaan 9 250 uutta työntekijää. Poistuman osuus on 60 % vuoden 1995 työllisten määrästä. Vaatetusosalta siirtyy eläkkeelle lähivuosina suuri joukko työvoimaa. Osuus on suurempi kuin koko työvoimasta keskimäärin. Tämä johtuu keskimäärin suuremmasta työkyvyttömyyspoistumasta. Tämän hetkinen koulutustarjonta riittää kattamaan alalla tarvittavan työvoiman tarpeen (kuvio 2). (Mts. 92.)

KUVIO 2. Tekstiili- vaatetus- ja nahkatyön työvoiman muutos 1995 - 2010. (Ammatillinen koulutus 2010, 1999, 93).

Seuraavassa olen käsitellyt kuinka vaatetusalan työpaikat sijoittuvat tällä hetkellä sekä minkälaisia tuotantosuuntia yritykset edustavat.

Tämän hetken tekstiili- ja vaatetusalan työpaikat

KUVIO 3. Tämän hetken tekstiili- ja vaatetusalan työpaikat. (Tekstiili- ja vaatetusalan osaamistarpeiden ennakointi, 2007, 16).

Kuvion mukaan eniten työpaikkoja tarjoavat yritykset, joissa valmistetaan vaatteita sarjatyönä ja yksittäiskappaleina. Toisella sijalla on vaatteiden ja asusteiden vähittäismyynti. Tekstiili- ja vaatetusalan työpaikat ja yritykset ovat hyvinkin erilaisia kooltaan, palveluiltaan ja tuotantosuunniltaan. Pienistä alle 25 henkilöä työllistävästä yrityksistä 33,3 % on palkannut 2007 vuoden aikana uusia työntekijöitä. Työtehtäviä ovat olleet valmistuksen eri vaiheet, myynti- ja asiakaspalvelutehtävät, viennin tehtävät. Isommista yli 25 henkilöä työllistävästä yrityksistä 70 % on tarvinnut uutta työvoimaa. Työtehtävät ovat olleet valmistuksen eri vaiheet, pesula -ja tekstiilihuolto, myyntitehtävät. (Tekstiili -ja vaatetusalan osaamistarpeiden ennakointi, 2007, 16.)

Tekstiili -ja vaatetusalan yritykset työllistävät ja osaavia ihmisiä ja uusia työntekijöitä palkataan eri työtehtäviin. Työntekijöitä tarvitaan muun muassa eläköitymisen takia ja jotkut kyselyyn vastanneet yrittäjät arvelivat juuri tästä syystä myyvänsä lähivuosina yrityksensä. Yrityksille haetaan jatkajia, koska niillä on valmis asiakaskunta ja valmistus halutaan pitää suomessa. Näin pystytään palvelemaan asiakkaita nopeasti ja mahdollisimman hyvin, kustannuksista huolimatta. (Mts. 35.)

2.2 Työelämälähtöinen osaaminen vaatetusalalla

Suojanen (1993) toteaa: On opittu, että tieto ja taito eivät ole vaihtoehtoisia tai toisilleen vastakkaisia ilmiöitä vaan kädentaidot ovat osa ihmisen älykkyyttä. Myös työelämän piirissä tapahtuva kehitys antaa aihetta uskoa, että käsityötaito nousee arvossa. Kovilla arvoilla ei pystytä kilpailemaan, vaan tärkeäksi tulee tuotteiden yksilöllisyys ja omaleimaisuus. Tällaiset tuotteet syntyvät yksilöllisen taidon ja osaamisen tuloksena. (Suojanen 1993, 8.)

Soinisen (2007) mukaan työelämävalmiudet ovat erityisen merkittäviä silloin, kun toimitaan työprosessin normaalikulusta poikkeavissa tilanteissa ja kehitettäessä palveluja, tuotteita ja prosesseja uudelle tasolle. Tätä osaamisaluetta jäsenetään edelleen hienojakoisempaan osaamiseen. Tälle ajalle tyypillisiä, työelämävalmiuksia ovat muun muassa oma-aloitteellisuus, joustavuus, sitoutuneisuus, yhteistyö -ja vuorovaikutustaidot, kansainvälisyys, tek-

nologiataidot, tuloshakuisuus, paineensietokyky sekä oppimis- ja kehittämissaidot. Yleisiin työelämävalmiuksiin sisältyy myös kansalais- ja elämäntaitoja, joita tarvitaan selviytymiseen monimutkaistuvassa yhteiskunnassa, koulutus- ja työmarkkinoilla ja muissa elämäntilanteissa kuten työllistymistaidot ja itsensä johtaminen. (Soininen 2007, 16.) Edellä mainitut työelämävalmiudet sopivat erittäin hyvin vaatetusosalalle.

Myös Vesterinen (2001) on omassa väitöskirjassaan havainnut, että työn olemus ja luonne ovat muuttuneet perusteellisesti viime vuosikymmenien aikana. Siirtyminen teollisuusyhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan oli yhtä suuri murros kuin maatalousyhteiskunnan muuttuminen teolliseksi yhteiskunnaksi. Työelämän muutoksista johtuen ovat ammatit ja ammattitaitovaatimukset jatkuvasti muuttuvia ja uudistuvia. Koulutusrakenteet ja muodot ovat muuttuneet työelämän muutosten myötä. Esimerkiksi perinteisen ammattitaito käsitteen rinnalla ja tilalla on alettu käyttää käsitettä työelämätaidot. (Vesterinen 2001, 33.)

2.3 Kvalifikaatiovaatimukset

Rauhalan (1993) mukaan kvalifikaatioilla tarkoitetaan vakiintuneesti hankittuja valmiuksia, joita käytetään työelämässä tai muussa ihmisten toiminnassa. Ammatillisen koulutuksen keskeisenä tehtävänä pidetään työelämässä tarvittavien kvalifikaatioiden hankkimista. Kvalifikaatiot eivät määrity pelkästään tuotantoteknologiasta käsin, vaan niihin vaikuttavat myös työprosessin ehdot. Kvalifikaatioiden ja koulutuksen suhdetta ei voi myöskään nähdä yksisuuntaisena, kuten usein tehdään oletettaessa kvalifikaatiot työelämästä käsin suoraan annetuiksi. Koulutus vaikuttaa ja sen tulisi vaikuttaa työelämää kehitettäessä myös kvalifikaatioiden kehitykseen. (Rauhala 1993, 16.)

Rinne ja Kivinen (1994) toteavat, että koulutuksen ja työn yhteensovittamisen ongelmallisuutta lisää koulutuksen tuottamisen kvalifikaatioiden kaksijakaisuus. Kvalifikaatio on käsite, jolla on pyritty tavoittamaan koulutuksen ja työelämän välinen yhteys. Menemättä erityisesti kehiteltyyn ”kvalifikaatiomatematiikkaan” voidaan ylimalkaan määritellä kvalifikaatiot tiedoiksi, tai-

doiksi ja valmiuksiksi, joita ihmiset hankkivat koulutuksessa ja käyttävät työelämässä. Koulutus kuitenkin tuottaa paitsi mainitunkaltaisia tosiasiallisia kvalifikaatioita, myös ja ehkä ensisijassa -todistuksia, tutkintoja, oppiarvoja eli muodollisia kvalifikaatioita. (Rinne & Kivinen 1994, 92 – 93.)

Helakorven (1992) mukaan perusammattitaitoa pidetään nuorisoasteen koulutuksen tavoitteena. Perusammattitaitoon katsotaan kuuluvan ne yhteiset perustiedot ja -taidot, jotka ovat tarpeen antaa koko ikäluokalle, kaikissa ammateissa ja yleensä työelämässä toimimiselle. Toiseksi perusammattitaitoon kuuluvat ne aloittain eriytyvät perustiedot ja -taidot, jotka liittyvät niihin ammattialoihin, linjoihin tai koulutussektoreihin, joita nuorisoasteen koulutuksessa opiskellaan. Helakorven (1992) mukaan perusammattitaitoon ei lueta varsinaisia tuotannollisia taitoja, ne taidot opiskellaan täydennyskoulutuksessa tai opitaan työelämässä. (Helakorpi 1992, 27.)

Helakorven (1992, 27 - 28) teoksessa esitellyn Vuorisen ja muiden (1988) mukaan ammattitaidon sisältö voidaan jaotella kolmeen alueeseen.

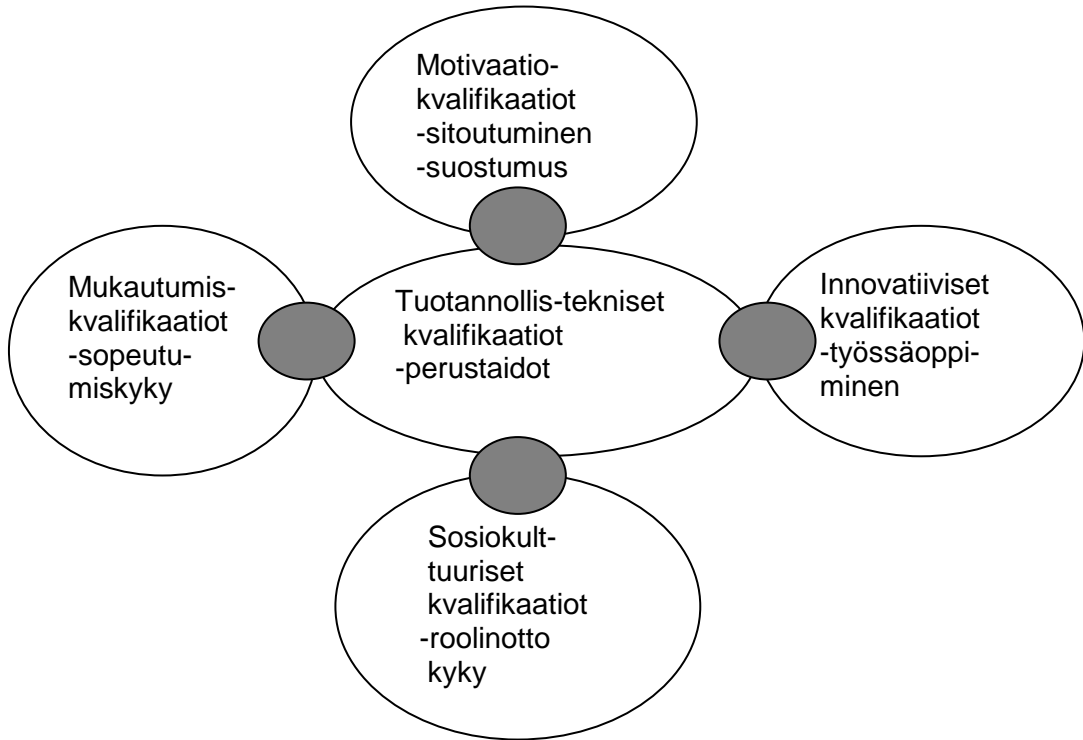
- 1) **Tuotannolliset kvalifikaatiot**, jotka ovat tarpeen varsinaisessa työprosessissa.
- 2) **Mukautumiskvalifikaatiot**, joihin kuuluu motivaatiotekijät, kuten oma-aloitteellisuus, työyhteisöön sopeutuminen, palvelualltius, yhteistyökyky. Näiden merkitys on kasvanut esimerkiksi ryhmäorganisaatioiden ja asiakaskeskeisten toimintatapojen yleistyessä.
- 3) **Innovatiiviset kvalifikaatiot**, jotka mahdollistavat työprosessin kehittämisen ja oikean toiminnan arvaamattomissa tilanteissa. Innovatiiviset kvalifikaatiot tulevat sitä ajankohtaisemmiksi, mitä nopeammin työelämä ja työprosessit muuttuvat. Innovatiivisiin kvalifikaatioihin kuuluu myös jatkuva oppimiskyky. (Helakorpi 1992, 27 - 28.)

Väärälän (1995) mukaan kvalifikaatiot eivät ole vain työntekijälle ulkoapäin määräytyviä vaatimuksia ja ehtoja eivätkä vain yksilöllinen ominaisuus, vaan suhde yksilön ja työn yhteiskunnallisesti määräytyvien ehtojen välillä. Ammattiin opiskellessaan ihminen kohtaa enemmän tai vähemmän valmiina annetut työelämän kvalifikaatiovaatimukset, mutta hän samalla omalla toimin-

nallaan osallistuu työmarkkinoiden välityksellä niiden tuottamiseen. (Väärälä 1995, 47.)

Rauhalan (1993) mielestä kvalifikaatioiden ja koulutuksen suhdetta ei voi nähdä yksisuuntaisena, kuten usein tehdään olettaessa kvalifikaatiot työelämästä käsin suoraan annetuiksi. Koulutus vaikuttaa ja sen tulisi vaikuttaa työelämää kehittäessään myös kvalifikaatioiden kehitykseen. (Rauhala 1993, 16.)

Väärälä (1995) tulkitsee kvalifikaatioita sallivasti ja avoimesti. Hän käyttää kvalifikaation käsitettä koulutusinstituution tutkimisessa, mutta pyrkii analysoimaan myös sen metodologista käyttökelpoisuutta ja laajennuksen mahdollisuuksia. Tässä suhteessa kvalifikaatiokäsite toimii tutkimuksen näkökulmana, tutkimusta suuntaavana prismaana, mutta ei ahtaana teoriana. Näkökulma vaatii myös kvalifikaatioiden tyypittelyä ja erityisesti sellaisten kvalifikaatioiden uusia suhteita kuvaavan mallin muodostumista, jolla voisi analysoida toimijan ja rakenteen muuttuvia suhteita tältä näkökulmalta. (Väärälä 1995, 43.) Tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot muodostavat Väärälän (1995) mukaan ammattitaidon keskiön. (kuvio 4) Perinteisesti ammattikoulutuksen suunnittelussa on tarkoitettu juuri näitä taitoja. Kuvion harmaat ympyrät kuvaavat eri kvalifikaatioiden keskeisiä suhteita. (Väärälä 1995, 44.)

KUVIO 4. Kvalifikaatiotyypit (Väärälä 1995, 44).

Kvalifikaatiotyypit Väärälän (1995, 44 - 47) mukaan ovat seuraavat:

1. **Tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot** tarkoittavat niitä yksilöllisiä teknisesti painottuvia ammatillisia taitoja, tietoja ja pätevyyskä, jotka ovat välttämättömiä työn välittömässä suorituksessa. Perinteisesti esimerkiksi ammatillisen koulutuksen suunnittelussa on tarkoitettu juuri niitä taitoja. Ammatti on siis ymmärretty joukkona rajattuja työtehtäviä ja ammattitaito niiden yksittäisten taitojen ja tietojen summana, joita tehtävistä suurimman vaatii. Perinteiseen kvalifikaatioanalyysiin viitaten nämä kvalifikaatiot voidaan liittää erityisesti työprosessiin teknisiin ehtoihin ja kvalifikaatiovaatimuksiin. (Väärälä 1995, 44 - 47.)

2. **Motivaatiokvalifikaatiot** on yleensä ymmärretty suhteellisen pysyvinä henkilökohtaisina ominaisuuksina eikä niinkään ammattitaitona ja kehittyvänä suhteena. Ilman henkistä sitoutumista ja vastuullista itseohjautuvuutta ei työ enää juuri ole mahdollista. Orientoituminen muuttuviin työmarkkinoihin, työorganisaatioihin ja muuttuvaan työhön kasvaa pätevyudeksi. Motivaatio, sitoutuminen ja suostumus sekä lojaliteetti muodostavat yhä monimutkai-

semman suhdeverkon, jossa ihminen ja työn uusi suhde muotoutuu. Motivoituminen on yhä enemmän kykyä erotella ja suhteuttaa omaa sitoutumistaan itse työhön, kykyä säädellä omaa lojaliteettiaan työorganisaatiolle ja kykyä säädellä omaa suostumustaan suhteessa työn haasteisiin. Motivaatiokvalifikaatiot kuvastavat dynaamisella tavalla tuotanto -ja työprosessin uudenlaisia ristiriitoja, joissa ulkoisen ja sisäisen motivaation suhde näyttää olevan uudelleen muotoutumassa. (Mts. 44 - 47.)

3. Mukautumiskvalifikaatiot tarkoittavat niitä työhön sopeutumisen ja suostumisen peruskysymyksiä, joihin jokaisen työntekijän on jossain määrin alistuttava. Näitä ovat muun muassa työkuri, työaika, työtahti, työyhteisö, tunnollisuus. Esimerkiksi perinteisessä ammattikoulutuksessa mukautumista on pidetty tärkeänä opittavana alueena niin näkyvän kuin piilo-opetuksenkin kautta. Tässä yhteydessä voidaan puhua myös negatiivisista kvalifikaatioista, sietokyvystä, joka nousee työprosessin organisoinnin välttämättömyyksien tajuamisesta tai vähintäänkin niiden sisäistämisestä. (Mts. 44 - 47.)

4. Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot tarkoittavat työntekijän suhdetta ja liittymää työorganisaatioon ja työorganisaatiosta ulospäin. Näillä viitataan työn prosessoitumisen lisääntymisen mukanaan tuomiin vaatimuksiin. Sosiokulttuurinen kyvykkyys tulee ilmi tiimi -ja verkostokeskustelussa, joissa kaivataan pätevyyttä yhdistellä totutusta poikkeavalla tavalla erilaisia osaamisen alueita ja erilaisten ihmisten osaamista. Tähän liittyy yksilöllisenä kysymyksenä pätevyys käyttää toisten osaamista oman osaamisen tukena ja oman oppimisen lähteenä. Riippuvuuksien kasvu, epävakaisuus ja alituinen muutos luo yhä enemmän sosiaalisia rakenteita ja tilanteita, jotka eivät ole tuttuja. Monissa organisaatioissa nousee tärkeäksi menestystekijäksi työntekijöiden kyky kommunikoida asiakaskunnan kanssa. Kyse ei ole vain perinteisten asiakaspalveluorganisaatioiden piirteistä, vaan laajemmasta ilmiöstä. Erityisesti työn kollektiivisemmat muodot muun muassa tiimit, näyttävät vaativan yhä enemmän työntekijöiden suoraa yhteyttä toimipaikan ulkoiseen verkostoon, asiakkaisiin, alihankkijoihin, tavarantoimittajiin. Uusien tilanteiden vaatima roolinotto, roolinvaihto ja oman roolin puolustaminen nousevat tärkeiksi kysymyksiksi. Moderni työelämä näyttää korostavan näitä vuorovaikutuksen

ja roolinottokyvyn taitoja, suhteuttamisen kykyä ja sosiaalista kyvykkyyttä.
(Mts. 44 - 47.)

5. Innovatiiviset kvalifikaatiot tarkoittavat niitä rutiineista poikkeavia toimintoja, joilla työprosessin kehittäminen tulee keskeiseksi. Monimutkaistuva työelämä pitää itse asiassa sisällään sen didaktisen ristiriidan, että toisaalta työntekijän tulisi mukautua työprosessiin, mutta samanaikaisesti murtaa työn asettamat reunaehdot. Innovatiiviset kvalifikaatiot rakentuvat muun muassa seuraavista tekijöistä:

- a) Systeemin suhde omaan työhön, suhteuttamisen taito, jolloin työntekijä näkee oman työnsä merkityksen ja kohdistumisen osana koko työprosessia, työjärjestelmää ja yhteiskunnallista toimintaa.
- b) Historiallisuus eli kyky nähdä oma työnsä ja koko työprosessi jatkuvasti muuttuvana ja kehityksellisenä toimintana.
- c) Kohteenmukaisuus eli kyky analysoida työnsä perustekijöitä ja erityisesti työnsä muuttuvaa kohdetta sekä kyky kohdistaa työnsä ja kyky kehittää uusia välineitä muuttuvien haasteiden mukaisesti.
- d) Kyky jatkuvaan oppimiseen ja ammattitaidon joustavaan kehittämiseen. (Mts. 44 - 47.)

Vertailtaessa eri kvalifikaatioteorioita keskenään Väärälän (1995) ja Rauhalan (1993) teorioissa voidaan nähdä tiettyjä yhdenmukaisuuksia. Kvalifikaatiot ilmaistaan työelämän vaatimuksina, toisaalta henkilön yksilöllisinä valmiuksina, tietoina, taitoina ja kyynä suoriutua vaadituista tehtävistä. Väärälän (1995) ja Rauhalan (1993) mukaan työelämä ei yksistään määritä ammattitaitoa, vaan myös koulutuksen tulisi muokata osaltaan muokata niitä. Tänä päivänä esimerkkinä tällaisesta toiminnasta voisi olla oppilaitosten teollisuusyrityksiin perustamat oppimisympäristöt. Oppimisympäristössä oppilaitos on ollut mukana kustantamassa yritykseen esimerkiksi jonkun koneen tai laitteen. Sillä suoritetaan yrityksessä normaalia työtoimintaa. Yhteistyö yri-

tyksen kanssa mahdollistaa sen, että opiskelijat työssäoppimisjaksolla harjoittelevat koneen käyttöä aidossa työympäristössä.

Tarkastellessani eri kvalifikaatioteorioita oman opinnäytetyöni kannalta Väärälä on kuvannut kvalifikaatioita osuvasti, joten valitsin hänen kvalifikaatioteoriansa tarkastellessani, mitä työelämän kannalta keskeisiä kvalifikaatioita projektioppimisen avulla saavutetaan. Helakorven (1992) kuvaamat tuotannolliset, mukautumis -sekä innovatiiviset kvalifikaatiot ovat sisällöltään samoja mitä Väärälä (1995) on kuvannut omassa kvalifikaatioteoriassaan. Valitseni opinnäytetyöni kvalifikaatioteoriapohjaa olisin voinut valita myös Helakorven (1992) teorian. Päätökseeni vaikutti kuitenkin se, että Helakorven (1992) teoriassa perusammattitaitoon ei lueta kuuluvaksi varsinaisia tuotannollisia taitoja, ne taidot Helakorven (1992) mukaan opiskellaan erikoistuvassa ammattikoulutuksessa tai opitaan työelämässä. Tuotannolliset taidot ovat mielestäni välttämättömiä vaatetusalan perusosaamisessa.

2.4 Ammattitaito

Ammattitaito -käsitettä voitaneen pitää yleisluonnehdintana osaamiselle, jota eri työprosessien ja tehtävien hoitamisessa ja kehittämisessä edellytetään. Ammattitaidon käsite hahmotetaan siten, että se käsitetään ylä- tai kattokäsitteeksi, jonka alle voi sijoittua niin kvalifikaatioita, kompetensseja kykyjä, valmiuksia kuin taitojakin tarkastelunäkökulmasta riippuen. Ammattitaito on kuitenkin yleisempi toisen asteen ammatillisen koulutuksen tuottaman osaamisen yläkäsitteenä, kun taas ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen vastaavana käsitteenä käytetään asiantuntijuutta. (Soininen 2007, 12.)

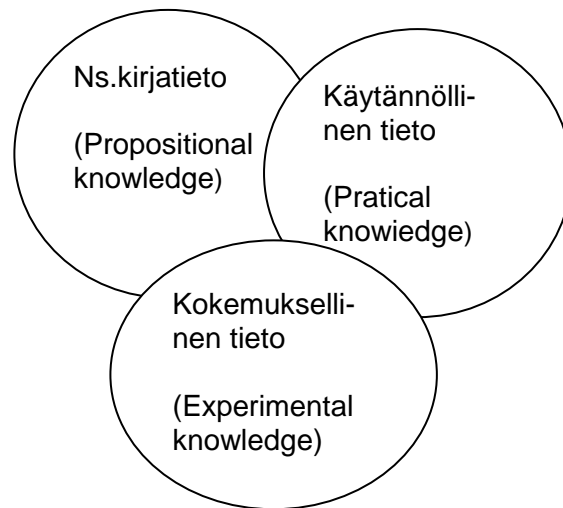
Räsänen (2000) on kuvannut ammattitaitoa termillä: ”kehityssuuntautunut ammattitaito”. Tämä tarkoittaa sitä, että jatkuvasti uudistuvat ammattitaitovaatimukset työelämässä ovat merkinneet sekä ammattitutkinto -että koulutusjärjestelmässä täysin uusia haasteita. Kyky tehdä laadukasta työtä muodostaa ammattitaidon ytimen. Työ ja organisaatio, ammattitaito sekä koulutus- ja kehittämistyö eivät ole kehittyneet irrallaan toisistaan, joten näiden välisiä yhteyksiä, kehitystä ja kehittämisvalmiuksia on tarkasteltava yhteisesti. (Räsänen 2000, 146.) Toisaalta Helakorven (1992) mukaan nykyisessä

ammattikoulutuksessa on se hyvä puoli, että ammatit ovat lähestymässä toisiaan niin, että on mahdollista löytää eräitä yleisiä ammattitaitoon liittyviä elementtejä. (Helakorpi 1992, 30.)

Helakorven (1992) mielestä ammattitaito voidaan ymmärtää pysyväksi tekemisvalmiudeksi. Ammattitaito voidaan katsoa koostuvan useista osataidoista. Tämä näkemys merkitsee muun muassa sitä, että ammattitaito voidaan tarvittaessa osoittaa pienempiin kokonaisuuksiin. Ammatti ei silti välttämättä ole osatekijöiden aritmeettinen summa. Ammattien ja töiden analyysihin perustuva osoittaminen voi toimia välineenä halutessamme tietää, mitä jokin ammatti sisältää, miten voimme järkevästi suunnitella ja toteuttaa jonkin työn tai kehittää ammattien oppimista ja opetusta. (Helakorpi 1992, 28.)

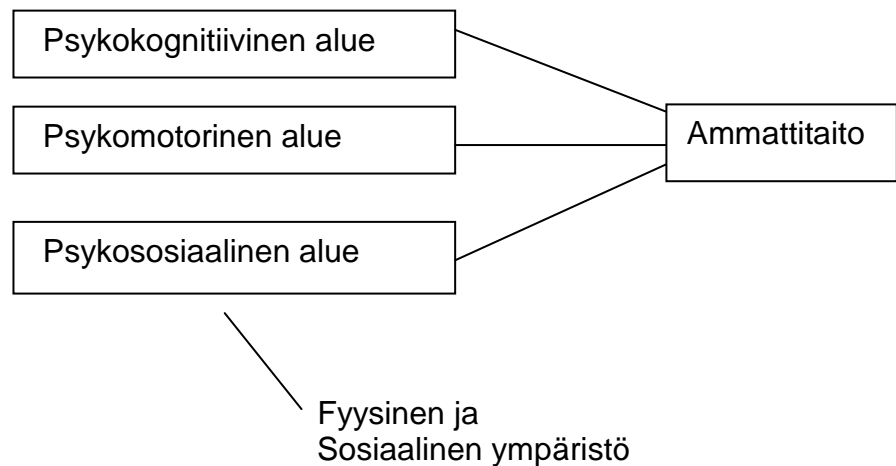
Edellä esitetyt näkökulmat yhdistäen Haltia ja Kivinen (1995) toteavat: että alustavasti voitaisiin sanoa, että ammattitaito on osaamista jossakin teknisessä ja organisatorisessa työympäristössä. Osaamisen voidaan katsoa liittyvän työntekijän ominaisuuksiin, teknisen ja organisatorisen kontekstin puolestaan työn vaativuuteen. (Haltia & Kivinen 1995, 12.)

Helakorven (1992) mukaan Burnandin (1987) laatimassa kaaviossa esitetyllä teorialla olisi erityistä merkitystä ammatilliselle koulutukselle jossa käytännöllisyydellä ja kokemuksellisuudella on tärkeä merkitys (kuvio 5). Tässä teoriassa kirjatieto tarkoittaa niitä tosiasioita ja teorioita, jotka liittyvät kyseisen ammattisisältöön. Käytännöllinen tieto sisältää niitä toimintamalleja, joita esiintyy käytännössä työpaikoilla. Kokemuksellista tietoa syntyy vähitellen enemmän sitä mukaan, kun ammattia opiskellaan tai työskennellään käytännössä, jolloin tieto saa henkilökohtaisen merkityksen ja sillä on tietty arvopohja. Tässä yhteydessä Helakorpi (1992) muistuttaa, että käytännöllisen tiedon oppimisessa ja välittämisessä traditiolla on tärkeä merkitys. (Helakorpi 1992, 27.)

KUVIO 5. Helakorven teoksessa esitellyssä Burnardin (1987) kuviossa tiedolle esitellyt kolme lajia. (Helakorpi 1992, 26).

Helakorven (1992, 34) mukaan ammattitaitoon vaikuttavia tekijöitä voidaan kuvata seuraavalla kuviolla:

KUVIO 6. Helakorven (1992, 34) teoksessa Helakorven ym. (1988) kuviossa esitetyt ammattitaidon osatekijät.

Edellä oleviin osa -alueisiin on liitetty etuliite ”psyko”, millä halutaan korostaa sitä, että kaikki edellyttävät psyykkistä toimintaa. On syytä painottaa, että

edellä oleva jaottelu on lähinnä analyttistä tarkastelua palveleva. Tosiasias-
sa on kysymys jakamattomasta kokonaisuudesta, jossa ammattitaito esiintyy
prosessin edetessä painottuen tilanteen mukaan eri alueille. (Helakorpi,
1992, 34.)

Edellä kuvatun kuvion mukaan psykokognitiivinen alue tarkoittaa ammatilli-
sen osaamisen tietopuolista hallintaa. Psykomotorinen alue tarkoittaa käden-
taitoja ja psykososiaalinen alue ihmissuhde -ja yhteistyötaitoja.

Helakorpi (1992) tuo esille, että aiemmin esitetty kuvio ammattitaidon osa-
alueista on siinä mielessä puutteellinen, että se ei kerro eri osa-alueiden
voimakkuutta. Eri osa-alueita olisikin hyödyllisempää kuvata vektoreilla, joi-
den pituus ilmaisee eri komponenttien voimakkuuden ja keskinäisen suh-
teen. Kun ajattelemme erilaisia ammatteja, edellä mainittujen kolmen osa-
alueen painotus luonnollisesti vaihtelee. Niissä ammateissa, joissa on paljon
sosiaalisia kontakteja muun muassa palveluammatit, psykososiaalinen kom-
ponentti on hallitseva. Vastaavasti esimerkiksi tutkijan ammatissa tämä puoli
jää vähemmälle ja psykokognitiivinen osa-alue on hallitseva. Edelleen kä-
sinäppäryyttä vaativassa työssä, esimerkiksi ompelija psykomotorinen alue
on vahva. (Helakorpi 1992, 35.)

Työelämän kehityssuunnat viittaavat Helakorven (1992) mukaan laaja-
alaiseen ammatinhallintaan, jossa on hallittava koko työtoiminnan ala eikä
ainoastaan yksittäisiä suorituksia. Tässä yhteydessä Helakorpi (1992) viittaa
Vuoriseen (1988), joka on määritellyt ammattitaitojen laaja-alaisuuden toi-
minnan hallinnaksi ajattelun tasolla ja kyvyiksi säädellä toimintaa tehtävän
vaatimalla tavalla. Helakorpi viittaa myös Toikan (1982) työn historialliseen
kehykseen, jossa ammattitaitoisen työntekijän ammattitaito on laaja käsittäen
myös tuotteen tai palvelun suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin sekä niiden
kehittämisen. (Mts. 31.)

Myös Ruohotien (2002) mukaan monissa ammateissa ja työtehtävissä funk-
tionaaliset rajat ja työn edellyttämät taidot ovat muuttuneet siitä syystä, että
tehtävät vaativat uusia taitoyhdistelmiä sitä mukaa kuin toiminnallinen jous-
tavuus, integraatio ja ”sekoittuminen” yleistyvät eri ammattiryhmien ja

tasojen kesken. (Ruohotie 2002, 112.)

Seinä (2000) on kuvannut ammatillista kasvua refleктоivaksi asiantuntijaksi Tiuraniemen (1994) mukaan. Kasvu tapahtuu jatkuvana prosessina, jossa voidaan erottaa seuraavat neljä vaihetta:

1. *Noviisivaihe* liittyy koulutusaikaan ja ammatissa toimimisen ensiaikoihin. Tässä vaiheessa on ominaista keskittyminen itseensä ja pohdintaa siitä, osaanko tämän työn. Tässä vaiheessa ollaan kovin riippuvaisia kouluttajasta tai työpaikan muista henkilöistä. Kokonaiskuvaa työn sisällöstä ei vielä ole.
2. *Asiakaskeskeisessä kehitysvaiheessa* nähdään jo asiakas ja pohditaan hänen kannaltaan asioita. Nyt otetaan ensimmäisiä autonomian askeleita ja tehdään itsenäisiä ratkaisuja.
3. *Prosessikeskeisessä vaiheessa* peruskysymys on, miten yhteistyösuhde asiakastilanteessa toimii. Professionaalinen itseluottamus on korkea ja asiantuntijalla on taito nähdä kokonaisuus.
4. *Taitavan ammattilaisen toiminnan vaiheessa* asiantuntija kykenee näkemään prosessin kokonaisuuden ja sen osat toisiinsa. Asiantuntija toimii autonomisesti, tietoisena omista kyvyistään ja persoonallisesta tavasta ratkaista ammatillisia, mutta myös omia henkilökohtaisia ongelmia. Hän pystyy kehittämään työtään ja työympäristöään. (Seinä 2000, 39.)

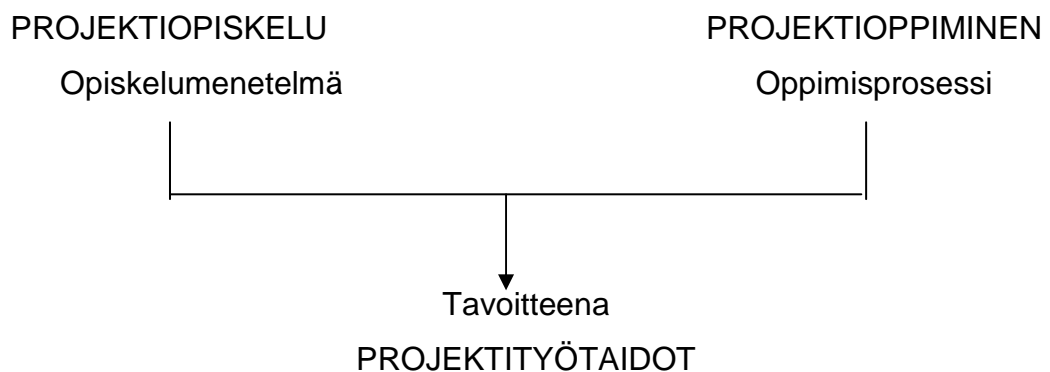
3 PROJEKTIOPPIMINEN VAATETUSALAN TYÖELÄMÄVALMIUKSIEN TUOTTAJANA

3.1 Projektioppiminen

Projektioppimisella ei ole yhä teoreettista lähtökohtaa, vaan sitä on kirjallisuudessa perusteltu monenlaisesta näkökulmasta. Useimmissa perusteluissa projektioppimisen teorian nähdään perustuvan konstruktiviisiin oppimisteorioihin, jonka mukaan oppijat eivät ole tiedon passiivisia vastaanottajia,

vaan rakentavat oman tietämyksensä ja taitonsa itse. Projektioppimisen kanssa samansuuntaisena oppimis- ja työskentelymuotona on esitetty kokemuksellinen oppiminen, kontekstuaalinen oppiminen, kollaboraatiivinen oppiminen ja ongelmaperustainen oppiminen. Projektioppimiseen liitetään myös käsitykset oppijan itseohjautuvuudesta ja aktiivisesta oppimisesta. Lisäksi projektiopiskeluun liittyvät käsitykset projektiperustaisesta ohjaamisesta ja jaetusta asiantuntisuudesta. Oppimisen organisoinnin lähtökohtana pidetään opiskelijoiden kesken tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta ja käsitystä oppimiskontekstista. (Vesterinen 2001, 22.)

Nykyisessä työelämässä lähes jokainen työntekijä on mukana projekteissa. Projektiopiskelun tarkoitus on oppia työelämätaitoja ja erityisesti projektityötaitoja (kuvio 7). Näin koulutuksella saadaan kvalifikaatioita, joilla vastataan työelämän osaamistarpeisiin. Koulutuksen tehtävä on hankkia työelämäyhteistyöprojekteja, joiden avulla luodaan edellytykset projektiopiskelulle. (Vesterinen 2001, 16.)

KUVIO 7. Projektiopiskelun ja -oppimisen sekä projektityötaitojen käsitteiden keskinäiset suhteet. (Vesterinen 2001, 15).

Projektiopiskelu tuottaa projektityöosaamiseksi määriteltävää osaamista sekä osaamista, jota tarvitaan toimittaessa työelämän eri tehtävissä. Aiemmin määriteltiin projektityö yhdeksi työelämän asiantuntijuusalueeksi sekä todettiin projektitaidon olevan työelämän uusi osaamistarve. Projektityöosaaminen on yksi osaamisalue työelämän tarkastelussa. Mitä projektiosaaminen tar-

koittaa? Projektiosaaminen poikkeaa muusta työelämän osaamisesta siinä, että se sisältää projektityömetodin osaamisen. (Mts. 146.)

Opiskelijat tarvitsevat projektiopiskelussa ensinnäkin oppimiselleen mielekkään, konkreettisen kontekstin, joka ammatillisessa koulutuksessa tarkoittaa työelämäyhteistyöprojektia työelämän kontekstissa. Toiseksi heillä tulee olla opetussuunnitelmallisin järjestelyin saatavilla asiaan liittyvää teoreettista tietoa. Kolmanneksi opiskelijoilla tulee olla tilaisuus yhdistää teoriaa käytäntöön ja aikaisempiin kokemuksiin. (Mts. 31.)

Ajankohtaisessa keskustelussa on koulutusympäristössä järjestettyä opetusta kritisoitu siitä, että se poikkeaa luonnollisessa ympäristössä tapahtuvasta oppimisesta. Ihanteellisena on tällöin pidetty autenttisissa työ- ja arkielämän tilanteissa ilmenevää vuorovaikutteista toimintaa, johon osallistuvalla oppijalla on välitön ja mielekäs motiivi toimia tarkoituksenmukaisesti. (Eteläpelto & Rasku - Puttonen 1999, 181.)

Työelämälähtöisen työskentelyn alkuvaiheessa projektiryhmät tutustuvat aiheeseen ja asiakasorganisaatioonsa mahdollisimman perusteellisesti. Tässä vaiheessa Eteläpelto ja Tourunen (1999) ovat havainneet tärkeäksi, että tutustuminen yhteistyöorganisaatioon tapahtuu mahdollisimman konkreettisella tasolla, esimerkiksi tutustumiskäynneillä ja haastatteluilla. Näillä järjestelyillä luodaan yhteistyölle ”kasvot”. Tämä molemminpuolinen tutustuminen helpottaa myös projektityöskentelyn aikana tapahtuvaa kommunikaatiota projektiin osallistuvien opiskelijoiden ja yhteistyöyrityksen työntekijöiden välillä. (Eteläpelto & Tourunen 1999, 78.)

Projektiopiskelu on yhteistoiminnallista, moniammatillista tiimeissä tapahtuvaa, asiantuntisuuden jakamista. Nummenmaa (2002) toteaa, että koska työelämän ongelmat eivät noudata oppiaineiden ja tieteenalojen rajoja, koulutuksessa on opittava ratkaisemaan ongelmia sellaisessa muodossa kuin niitä kohdataan tulevassa ammatillisessa käytännössä, useimmiten moniammatillisissa työyhteisöissä. (Nummenmaa 2002, 136.)

Projektiopiskelu päättyy arviointiin. Arviointi on prosessiarviointia ja sitä tapahtuu koko opiskeluprosessin ajan. Opiskelijat arvioivat omaa poimintaansa ja oppimaansa suhteessa opiskelun alussa asetettuihin tavoitteisiin. Arviointia tehdään myös tiimin jäsenten kesken ja tähän on hyvä kytkeä myös vertaisarviointia. Opiskelijat arvioivat projektin tavoitteiden saavuttamista. Saavuttamisen ehtojen analysointi on tärkeää, koska kyseisen analyysin pohjalta voidaan määritellä tulevien projektien sekä myös opiskelijoiden kehityshaasteet. (Vesterinen 2001, 164.)

3.2 Projektioppiminen opettajan näkökulmasta

Vesterisen (2001) mukaan opettaja varmistaa projektin aiheen niin, että tuleva työskentely edistää ammatillisten opintojen oppimista. Opettaja ohjaa opiskelijaa tavoitteiden asettelussa asiakaslähtöisen työn ja työelämäyhteistyön tavoitteiden asetteluun sekä asettamaan asiantuntisuuden kehittymistavoitteita. Projektityön tavoitteellinen oppiminen tulee näkyä tavoitteiden asettelussa. Toisin sanoen projektityön prosessi kuvataan oppimistavoitteina. (Vesterisen 2001, 166.)

Oppilaat voivat esimerkiksi valita projektin aiheet, toiminnot ja valmistettavat tuotteet. He voivat määritellä, miten he lähestyvät ongelmaa, millaisia työskentelyvaiheita he siinä noudattavat, mitä resursseja käyttävät ja miten he jakavat vastuun. Opettajan keskeinen tehtävä on luoda tasapaino näiden oppijoille annettavien vapauksien ja ulkopuolisen kontrollin välillä. Opettajan tehtävänä on pitää huolta siitä, että oppilaat eivät ylikuormitu projektin vaatimuksista. Tämän rinnalla opettajalta kuitenkin vaaditaan, että hän varmistaa projektin aiheiden ja projektityönä valmistettavien tuotteiden olevan sellaisia, että ne edistävät oppiainesisältöjen ymmärtämistä ja ymmärtämisen osoittamista. (Eteläpelto & Rasku - Puttonen 1999, 191.)

Projektiopiskelussa ohjaamisessa ei ole kyse ainoastaan yksilöllisestä ohjauksesta. Projektitiimissä työskentely on oleellinen osa projektioppimisen prosessia. Opettajan tehtävä on ohjata myös ryhmiä. Oppimistavoitteiden asettaminen ja toteuttaminen ryhmän tasolla on yhtä tärkeää kuin yksilöllinen

työskentely. Opettaja ei myöskään ole ainoa projektiopiskelun ohjaaja. Ohjaajana toimivat myös opiskelutoverit, projektitiimin jäsenet sekä opiskelijat itse itseohjautuvina oman oppimisessa ohjaajina. (Vesterinen 2001, 63.)

3.3 Projektioppimisen haasteet

Yksi projektityön tunnetuista ongelmista on epätasainen työnjako ryhmän sisällä. Jos oppijat ryhmässä luottavat liikaa siihen, että muut ryhmän jäsenet ottavat heidän puolestaan vastuuta, he helposti vähentävät itsenäistä ja syvällistä ajattelua sekä oman työskentelyn kriittistä arviointia. Näin ollen projektityöskentelyssä on tärkeää, missä määrin oppijoita pidetään vastuullisena omasta työstään. (Eteläpelto & Rasku - Puttonen 1999, 192.)

Projektityöskentelyn tuloksena laadittavien tuotteiden tulisi myös tarjota optimaalisesti mahdollisuuksia syvälliseen, mutta myös sisällöllisesti tarpeeksi laajan tietämyksen hallintaan. Optimaalinen haasteellisuus merkitsee sitä, että projektin tuotos on mahdollista saavuttaa kohtuullisin ponnistuksin ja kohtuullisessa ajassa. Jos projekti osoittautuu liian vaikeaksi, on vaarana, että oppilaat käyttävät ainoastaan pinnallisia strategioita saadakseen projektin suoritettua eivätkä he pyri aiheen syvälliseen hallintaan. Pitkäaikainen sitoutuminen projektityön edellyttämään ponnisteluun ja kestävyys hankkeen läpiviemisessä edellyttävät motivaation säilyttämistä ja sitä tukevien työskentelynormien luomista projektin aikana. (Mts. 190 - 191.)

Vesterinen (2001, 171) on omassa tutkimuksessaan todennut, että haasteita projektioppimisen toteuttamiselle aiheuttavat lukujärjestykset ja jaksojärjestelmä. Projektioppimisen ongelmana opettajat kokivat myös projektin ajoituksen, joka kulki eri tahdissa opetussuunnitelman sisältöjen kanssa. Eteläpelto & Rasku - Puttonen (1999) ovat päätyneet omassa tutkimuksessaan samansuuntaisiin tuloksiin. Heidän mukaan perinteinen koulutyön organisointi aika-tauluineen, lyhyine opintojaksoineen ja toisistaan irrallisene oppiaineineen sekä yksin työskentelevine opettajineen ovat esteenä projektiopiskelun toteuttamiselle. (Eteläpelto & Rasku - Puttonen 1999, 200.)

3.4 Oma kokemuspohja projektioppimisesta

Oma kiinnostukseni projektioppimiseen on herännyt syksyllä 2006, kun ohjasin Jyväskylän ammattiopistossa Keski-Suomen Alueoopperan esittämän Pjotr Tšaikovskin Jevgeni Onegin -oopperan puvustusta. Oopperan ensi-ilta oli Jyväskylän kaupunginteatterissa 31.12.2006. (Keski-Suomen Alueooppera ry. 2007.)

Jevgeni Onegin -oopperan ohjasi Ville Saukkonen ja musiikkia johti Dmitri Slobodeniouk. Oopperan orkesterina toimi Jyväskylä Sinfonian ja Mikkelin kaupunginorkesterin yhteiskokoonpano ja kuorona Jyväskylän oopperakuoro. Lavastuksen suunnitteli Jani Uljas. (Mts.)

Oopperatuotannon solististo koostui kansainvälisilläkin estradeilla esiintyvistä kotimaisista oopperalaulajista, uutta oopperasukupolvea edustavista nuorista taiteilijoista sekä jyväskyläläisistä ooppera-ammattilaisista ja -harrastajista. Päärooleissa esiintyivät Johanna Rusanen, Essi Luttinen, Turkka Manninen, Tom Nyman / Juhana Suninen ja Jari Parviainen. (Mts.)

Keski-Suomen Alueooppera ry:n tehtävänä on tuottaa oopperataidetta ja tukea yleisökasvatusta Keski-Suomessa. Keski-Suomen Alueooppera ry. on yli 30-vuotisen historiansa aikana tuottanut kymmeniä produktioita. Viime aikoina produktioita on tuotettu joka toinen vuosi. Viimeisimpänä on esitetty Ville Saukkosen ohjaamaa W.A. Mozartin Figaron häät-oopperaa. Seuraava produktio olikin Pjotr Tšaikovskin Jevgeni Onegin. (Mts.)

Jevgeni Onegin -oopperan puvustuksen suunnitteli Taina Relander. Hänen suunnittelemiensa mallien pohjalta opiskelijat kaavoittivat ja valmistivat puvut mittojen mukaan. Oopperan puvustus kesti ajallisesti kolme kuukautta ja siihen osallistui opiskelijoita kaikilta luokka-asteilta. Itse ohjasin keväällä 2007 pukuompelijoiksi valmistuneiden peruskoulu -sekä ylioppilaspohjaisten opiskelijoiden puvustusprojektia. Asukokonaisuuksia ryhmä valmisti kuorolle ja solisteille yhteensä 30 kappaletta.

4 VAATETUSALAN TYÖELÄMÄN KVALIFIKAATIOVAATIMUSTEN TUTKIMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus toteutettiin lomakekyselynä. Tutkimustapa on Hirsjärven, Remksen & Sajavaaran (2007) mukaan yksi eniten käytetyistä tavoista kerätä tutkimus aineistoa. Se tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Englanninkielinen termi *survey* tarkoittaa sellaista kyselyä, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, jossa koehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. (Hirsjärvi ym. 2007, 188 – 189.) Tässä tutkimuksessa tutkittava aineisto oli pieni, mutta kyselytutkimuksien etuna pidetään yleensä sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto.

Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia. Aina ei ole mahdollisuutta varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen, miten onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat olleet vastaajan näkökulmasta. Ei voida myöskään varmuudella tietää, kuinka perehtyneitä vastaajat ovat asiaan, josta kysymykset esitetään. Hyvän lomakkeen laatiminen vie aina aikaa. Vastamattomuus voi myös jäädä suureksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Tutkimuksen kyselylomake sisälsi kolme avointa kysymystä (liite 2). Likert - tyyppistä asteikkoa en halunnut tutkimuksessa käyttää, koska se olisi kahlinnut vastaajan valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin, (tyyliin ehdottomasti samaa mieltä, ehdottomasti eri mieltä). Kaavakkeessa ei myöskään kysytty vastaajan taustaa koskevia kysymyksiä kuten ikä ja koulutus. Kyselylomake testattiin ennen sen lähettämistä kahdella vaatetusalan ammattilaisella. Kysymysten muotoa hiottiin tämän pilottitutkimuksen jälkeen. Samoin kysymysten määrää vähennettiin. Hirsjärvi ja muut (2007) toteavat, että lomakkeen kokeilu etukäteen on välttämätöntä. (Hirsjärvi ym. 2007, 199.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä on käytetty lomakekyselyä. Lomakekyselyyn etuna on aineiston analysoinnin nopeus, verrattuna haastattelumateriaalin analysointiin. Tätä tukee myös Hirsjärven ja muiden toteamus,

(2007) jonka mukaan tietojen analysointi nopeutuu, mikäli lomake on suunniteltu huolellisesti, silloin aineisto voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida se. Myös aikataulu ja kustannukset voidaan arvioida melko tarkasti. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Yhtenä vaihtoehtoisena tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa olisi voinut käyttää avointa haastattelua. Hirsjärven ja muiden (2007) mukaan avoimessa haastattelussa haastattelija selvittelee haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sitä mukaan, kun ne tulevat aidosti vastaan keskustelun kuluessa. Aihe voi muuttuakin keskustelun kuluessa. Avoin haastattelu on kaikista haastattelumuodoista lähinnä keskustelua. Hirsjärvi ja muut (2007) eivät suosittelle avointa haastattelua ensisijaiseksi haastattelumenetelmäksi opinnäytetöihin, koska avoin haastattelu vaatii haastattelijalta enemmän taitoja kuin muut haastattelumuodot. (Hirsjärvi ym. 2007, 204.)

Aluksi harkitsin tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelua, mutta se ei sopinut tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyöhöni. Laatimani haastatteluteemat olisivat muodostuneet liian laajoiksi. Tästä syystä tutkimusmenetelmänä käytettiin lomakekyselyä. Teemahaastattelun etuna olisi ollut se, että haastattelun aikana olisi ollut mahdollisuus suorittaa tarkennuksia ja tehdä lisäkysymyksiä. Tämän ovat todenneet myös Eskola ja Suoranranta (2005) jotka toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma parhaimmillaan elää tutkimushankkeen mukana ja sitä voidaan joutua tarkastelemaan tutkimuksen aikana eri näkökulmasta. (Eskola & Suoranranta 2005, 15 - 16.)

4.3 Tutkimusaineisto

Hirsjärven ja muiden (2007) mukaan tutkimusaineiston laajuuteen vaikuttaa kerätäänkö aineisto itse, vai onko olemassa jo valmiita aineistoja. Siihen vaikuttaa myös se, mitkä tai ketkä ovat tutkimuksen kohteena ja minkälainen aikaulottuvuus tarvitaan. Jos aineisto kerätään itse, on valittava metodi tai menetit. On päätettävä, miten tutkittavat valitaan. On myös päätettävä, miten paljon tutkittavia tarvitaan. On suunniteltava, miten tutkittavat tavoitetaan ja miten heiltä pyydetään suostumus. Tutkimusmenetelmän valinnan lisäksi

rinnalla tulee päättää, kuinka tutkimus materiaali analysoidaan, jotta kyselyssä saatu tutkimusmateriaali voidaan raportoida tutkimustuloksiksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 172 – 173.) Hirsjärven ja Hurmeen (2000) mukaan analysointitapa on syytä miettiä jo aineistoa kerättyäessä. Kun aineiston analysointitapa on harkittu ennalta, sitä voidaan käyttää ohjenuorana tutkimuksen purkamista suunniteltaessa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135.)

Tässä kvalifikaatiotutkimuksessa tutkittavan aineiston koko on melko pieni. Tutkimukseen osallistuneet yritykset koostuivat vaatteita valmistavista ompelualan pienyrityksistä. Tässä tutkimuksessa aineiston koolla ei kuitenkaan ole välitöntä merkitystä tutkimuksen onnistumiselle. Tutkimuksen ja siitä kerättävien aineistojen valinnan kriteerinä on ollut kiinnostavuus kyseisen tutkimusongelman kannalta. Koska tutkittava aineisto on pieni, siitä pyritään tuottamaan mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa. Samaa mieltä ovat myös Eskola ja Suoranranta (2005) joiden mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole välttämätöntä vaikutusta, eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Ei ole olemassa mekaanisia sääntöjä aineiston koon määrittämiseksi. (Eskola & Suoranranta 2005, 61- 62.) Käytettyjen lähteiden mukaan aineisto voi olla suppea, mutta aineiston huolellisen tarkastelun tulee näyttää toteen tutkittava asia. Otoksen kasvattamiseen ei olisi ollut mahdollisuuksia aikataulullisista syistä.

4.4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä tammikuussa 2008. Kyselykaavakkeet (liite 2) lähetettiin viidelle tutkimukseen valituille henkilöille sähköpostin välityksellä. Kyselyyn liittyi saateviesti, joka on liitteessä 1. Ennen kyselykaavakkeiden lähettämistä soitin kyselyyn valituille henkilöille ja kertonut opinnäytetyöni aiheesta ja kyselystä. Puhelinkeskustelussa kerroin lyhyesti projektioipiskelusta, samalla korostin, kuinka tärkeää kyselyyn vastaaminen on opinnäytetyön tekijälle.

Routio (2000) korostaa, että tehokkain tapa motivoida tutkimukseen osallistuvia tutkimuksen tärkeydestä on se, ettei tutkija voi saada tätä tietoa mistään

muualta. Kaikki kyselyyn valitut henkilöt suostuivat mukaan tutkimukseen. Kaksi tutkimukseen osallistunutta antoi vastauksensa puhelimesta kyselyn pohjalta. Puhelinkeskustelu antoi mahdollisuuden suorittaa tarkentavia kysymyksiä. (Routio 2000, 86.)

4.5 Tutkimuksen tulokset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, minkälaisia taitoja vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneilla pukuompelijoilla tulee olla, jotta hän selviää alan työtehtävissä? Minkälaiset vaatetusalan työelämävalmiudet kehittyvät projektioppimisen avulla? Pohjaa tutkimukselle on saatu tutustumalla eri kvalifikaatioteorioihin. Eri kvalifikaatioteorioista valitsin tähän tutkimukseen Väärälän (1995) kvalifikaatioteorian, koska se sopii parhaiten kuvaamaan vaatetusosalalla tarvittavaa ammattitaitovaatimusta (liite 3). Tämän pohjalta analysoin tutkimuskysymyksiä.

Ensimmäisenä kysymyksenä oli kysymys. Minkälaisia taitoja vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneilla pukuompelijoilla tulee olla, jotta hän selviää alan työtehtävissä? Tutkimukseen osallistuneet viisi vaatetusalan työelämän edustajaa ovat arvioineet eri kvalifikaatiovaatimuksia joiden mukaisesti ne seuraavassa esitellään lyhyesti.

Tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot

Tuotannollisista ja teknisistä kvalifikaatioista nousivat kyselyn mukaan selkeästi esille perustaidot. Kaikkien viiden vastaajan mukaan perustyömenetelmät täytyy olla hallinnassa, samoin neljän työelämän edustajan mukaan perustyövälineet ja laitteet. Kolmen vastaajan mielestä ajankäytön hallinta ja hinnoittelutaito, materiaalin hallinta ja erilaisten materiaalin hankintakanavat ovat osa tuotannollisia ja teknisiä kvalifikaatioita. Kahden vastaajan mukaan valmistettavan tuotteen työjärjestyksen ja työtapojen tuntemus kuuluu perustaitoihin. Yhden kyselyyn vastanneen työelämän edustajan mukaan muototaju on välttämätön taito neuvoteltaessa asiakkaan kanssa mallista. Työelämän edustajista yksi toi esille välttämättömänä ammattitaitokvalifikaationa perustaitojen lisäksi monitaidot.

Motivaatiokvalifikaatiot

Motivaatiokvalifikaatioista sitoutuminen työhön ja itseohjautuvuus olivat kahden kyselyyn osallistuneen työelämän edustajan mukaan tärkeimmät kvalifikaatiot. Vastuullisuutta työstä ei pidetty tutkimuksen mukaan merkittävänä kvalifikaationa. Tutkimuksen tuloksia analysoitaessa motivaatiokvalifikaatioista sitoutuminen työhön ja vastuullisuus työhön voidaan tulkita tarkoittamaan samaa asiaa.

Mukautumiskvalifikaatiot

Mukautumiskvalifikaatioista kolmen työelämän edustajan mukaan omatoimisuus on tärkein mukautumiskvalifikaatio. Ennalta arvaamattomiin tilanteisiin sopeutuminen, työyhteisöön sopeutuminen ja palveluallttius olivat yhden työelämän edustajien mielestä tärkeimpiä mukautumiskvalifikaatioita. Työelämän pelisääntöjen tuntemusta ei pidetty merkittävänä kvalifikaatiovaatimuksena.

Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot

Sosiokulttuurisista kvalifikaatioista kolmen työelämän edustajan mielestä tärkeimmiksi kvalifikaatioiksi nousi asiakaskontaktien hoito, kahden vastaajan mielestä tiimityötaidot. Kielitaitoa, käytöstapoja, toisen työn arvostamista ei pidetty tämän kyselyn mukaan merkittävänä kvalifikaatiovaatimuksena.

Innovatiiviset kvalifikaatiot

Innovatiivisista kvalifikaatioista yhden työelämän edustajan mukaan uusien työtapojen oppiminen on tärkein kvalifikaatio. Samoin yhden vastaajan mukaan ennakkoluulottomuus sekä itsearviointitaidot ovat tärkeimpiä kvalifikaatioita.

Seuraava kysymys koski työelämän edustajien kokemuksia projektioppimisesta. Tämän kysymyksen avulla pystyin arvioimaan projektioppimisestä laaditun kysymyksen vastausten luotettavuutta. Kysymys kuuluu:

Millaista kokemusta työelämän edustajilla on ollut opiskelijoiden kanssa tehdyistä työelämäprojekteista tai yleensä projektityöskentelystä?

Kyselyyn vastanneista työelämän edustajista yhdellä oli kokemusta opiskeluprojektista käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen kanssa. Vastaajista kolmella oli kokemusta ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa suoritetusta opiskeluprojektista. Ammattioppilaitoksen kanssa projektityökokemusta oli yhdellä työelämän edustajalla. Yhden vastaajan tiedot puuttuvat. Työelämän edustajien mukaan suurin osa oppilaitoksen kanssa toteutuneista projekteista oli ollut uuden malliston suunnittelu -ja valmistus projekteja. Yhdessä projektissa oli toteutettu muotinäytös.

Toisena työelämän edustajille esitettyä kysymyksenä oli:

Minkälaiset vaatetusalan työelämävalmiudet kehittyvät mielestänne projektioppimisen avulla?

Tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot

Tuotannollisista ja teknisistä kvalifikaatioista kyselyn mukaan tärkeimpiä projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioita ovat perustaidot. Kolmen työelämän edustajan mukaan perustyömenetelmät täytyy olla hallinnassa. Samoin kolmen työelämän edustajan mukaan perustyövälineet ja laitteet sekä ajankäytön hallinta ja hinnoittelutaito. Nämä ovat kannattavan liiketoiminnan perusedellytyksiä. Toisena kahden työelämän edustajan mukaan on materiaalin hallinta ja erilaisten materiaalin hankintakanavat. Kyselyn mukaan yhden työelämän edustajan mielestä muototaju on välttämätön taito neuvoteltaessa asiakkaan kanssa mallista. Kaavoitustaidot, työjärjestyksien laadinta ja sovittamistaito eivät nousseet merkittäviksi projektioppimisen tuottamaksi kvalifikaatioksi.

Motivaatiokvalifikaatiot

Kyselyn mukaan motivaatiokvalifikaatioista tuli yhden vastaajan mielestä tasapuolisesti esille vastuullisuus ja työhön sitoutuminen. Itseohjautuvuus ei noussut merkittäväksi kvalifikaatioksi.

Mukautumiskvalifikaatiot

Mukautumiskvalifikaatioista omatoimisuus oli kolmen työelämän edustajan mielestä tärkein projektioppimisen tuottamista kvalifikaatioista. Kahden työelämän edustajan mukaan työyhteisöön sopeutuminen ja työelämän pelisääntöjen hallinta. Yhden työelämän edustajan mukaan ennalta arvaamattomiin tilanteisiin sopeutuminen. Palvelualttius ei tullut esille merkittävänä projektioppimisen tuottamana kvalifikaatiovaatimuksena.

Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot

Sosiokulttuurisista kvalifikaatioista merkittävimmäksi kvalifikaatioksi nousi kolmen työelämän edustajan mukaan asiakaskontaktien hoito. Kielitaito, käytöstavat, toisen työn arvostaminen ja tiimityötaidot eivät tässä yhteydessä tulleet esille merkittävänä kvalifikaatiovaatimuksena.

Innovatiiviset kvalifikaatiot

Innovatiivisista kvalifikaatioista ennakkoluulottomuus, ja uusien työtapojen oppiminen ovat yhden työelämän edustajien mukaan projektioppimisen tuottamia tärkeimpiä kvalifikaatioita. Itsearviointitaidot eivät tulleet esille tässä yhteydessä tärkeinä kvalifikaatiovaatimuksina.

4.6 Yhteenveto

Vaatetusalalla tarvittava ammattitaito

Tutkimustani varten kartoitin vaatetusalan tämän hetkistä koulutustarvetta ja miten alan työpaikat jakautuvat eri tyyppisten vaatetusalan yritysten kesken. Voidaan havaita (kuvio 2) että alalta poistuu ikärakenteen vuoksi tällä hetkellä enemmän työntekijöitä, kuin uusia tulee tilalle. Samassa tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että tämänhetkinen koulutusmäärä kattaa alan työvoiman kysynnän. Tällä hetkellä eniten vaatetusalan työpaikkoja tarjoaa (kuvio 3) vaatteiden valmistus sarjatyönä ja yksittäiskappaleina. Seuraavaksi eniten työtä tarjoaa vaatteiden vähittäismyynti, korjauspalvelut, sisustustuotteet, työvaatteet sekä pesulapalvelut.

Olen käsitellyt työssäni eri kvalifikaatioteorioita. Helakorven (1992) teoria ammattitaidosta (kuvio 6) sopii mielestäni kuvaamaan hyvin vaatetusalan työelämän ammattitaitovaatimuksia. Vaatetusala on erikoisala, jolla työnantajat kiinnittävät yhä enemmän huomiota hakijan eri ammattitaidon osatekijöihin. Helakorven kuvaamia psykokognitiivisia taitoja vaatetusalalla ovat oman ajankäytön hallinta, projektinhallintataidot, organisointikyky sekä ongelmanratkaisutaidot. Ala on kansainvälistynyt, joten keskeisiin kognitiivisiin työelämävalmiuksiin voidaan lukea kielitaito, asiakaspalvelu -ja yrittäjäyys. Koulutukseen sisältyvät yrittäjäyysopinnot antavat edellä mainittuja psykokognitiivisia valmiuksia toimia vaatetusalan ja kaupan asiakaspalvelutehtävissä. Keskeisiä psykomotorisen alueen ammatillista osaamista vaatetusalalla ovat tarkkuus ja huolellisuus kädentaidoissa.

Ammatteihin liittyvät taidot pitävät sisällään merkittävästi edellä mainittuja psykokognitiivisia taitoja. Lisäksi koulutusohjelmaan sisältyvillä yleisillä työelämävalmiuksilla tarkoitetaan myös vaatetusalalla niitä taitoja, joita työelämässä tarvitaan kognitiivisten ja motoristen taitojen lisäksi. Näistä vahvana osaamisalueena nähdään psykososiaaliset taidot. Näitä valmiuksia arvostetaan nuorena työnhakijassa joskus jopa enemmän kuin varsinaista ammatillista osaamista. Näillä tarkoitetaan ihmissuhde -ja yhteistyötaitoja, tiimityötaitoja, tunnollisuutta sekä neuvottelutaitoja.

Tutkimuksen viitekehyksessä on kuvattu työelämän osaamistarvetta sekä työntekijän työelämälähtöistä osaamista. Näiden kahden vaatimuksen keskiöön muodostuu työntekijän ammattitaito. Tällä hetkellä ammattitaidosta usein käytetty termi on työelämätaidot. Työelämätaidot kuvaavat hyvin ammatillisessa peruskoulutuksessa opittavia taitoja, varsinaisen ammattitaidon lisäksi opitaan työelämän pelisääntöjä. Äänetön ammattitaito tässä yhteydessä kuvaa jo pitkään alalla toimineiden henkilöiden ammattitaitoa. Tämän niin sanotun hiljaisen tiedon siirtymisen nuorelle polvelle mahdollistavat työsisäoppimisjaksot. Vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneita pukuompelijoita ei voi vielä kutsua asiantuntijoiksi. Asiantuntijaksi kasvamisen mahdollistaa tuleva työkokemus, ammattitutkinto, erikoisammattitutkinto sekä jatko-opiskelu.

Soininen (2007) on kuvannut yleisiä työelämävalmiuksia seuraavasti: yleisiin työelämävalmiuksiin sisältyy myös kansalais- ja elämäntaitoja, joita tarvitaan selviytymiseen monimutkaistuvassa yhteiskunnassa, koulutus-, työmarkkinoilla ja muissa elämäntilanteissa muun muassa työllistymistaidot ja itsensä johtaminen. Ammatillisen peruskoulutuksen opetukseen kuuluu kansalaistaitojen opiskelu. Vaaditaan rohkeutta hakea työpaikkaa. Kynnystä madaltaa olla yhteydessä siihen yritykseen, jonka kanssa on tehnyt yhteistyötä jo projektiohjauksen aikana. Tämä tuli esille myös tutkimuksen tuloksista.

Tutkimuksen tulosten mukaan vaadittavan ammattitaidon tärkeimmiksi kategoriaiksi nousi tuotannolliset ja tekniset kategoriaat. Niistä merkittävimpiä ovat työmenetelmien hallinta, koneiden ja laitteiden hallinta, kaavoitustaidot, materiaalitietous sekä tehokkuus ajankäytössä. Tuotannollisista ja teknisistä kategoriaista sovitustaito ei tullut esille tarvittavana ammattitaitokategoriakategoriana. Tuotannollisissa ja teknisissä kategoriaissa on monia valmistukseen liittyviä kategoriaita, jotka liittyvät läheisesti valmistusprosessiin. Tämän vuoksi sovitustaito on saattanut jäädä huomioimatta. Sovitustaito liittyy myös läheisesti muutotajuun. Yhteenvetona tuotannollisista ja teknisistä kategoriaista tutkimuksen mukaan voidaan todeta, että kädentaitoja vaati- malla vaatetusala täytyy hallita visualisointitaito, joutuisuus ja rationaaliset työtavat, materiaalien hallinta sekä koneiden ja laitteiden hallinta.

Tutkimuksen tuloksia analysoitaessa motivaatiokategoriaista sitoutuminen työhön oli kaikkein merkittävin ammatintaitovaatimus. Sitä vastoin vastuullisuus työhön ei tullut esille tutkimuksen tuloksissa. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että sitoutuminen työhön ja vastuullisuus työhön voidaan tulkita tarkoittamaan samaa asiaa. Yhden työelämän edustajan mukaan itseohjautuvuus työssä on merkittävä ammatintaitovaatimus. Tästä voidaan päätellä, että vasta ammattiin valmistuneelta nuorelta ei voida vielä odottaa itseohjautuvuutta. Kokemuksen karttuessa myös itseohjautuvuus kasvaa.

Mukautumiskategoriaista omatoimisuus ja oma-aloitteisuus olivat työelämän edustajien mukaan tärkeitä ammatintaitovaatimuksia. Yhden työelämän edustajan mielestä omatoimisuus oli kaikkein tärkein kategoria. Ennalta arvaamattomiin tilanteisiin sopeutuminen ja kyky muuttaa suunnitelmia tilanteen

mukaan, työyhteisöön sopeutuminen ja palveluallttius olivat myös tärkeitä mukautumiskvalifikaatioita. Mukautumiskvalifikaatioista työelämän pelisääntöjen tuntemista ei pidetty tärkeänä ammattitaitovaatimuksena tässä yhteydessä. Sitä vastoin työelämän pelisääntöjen tuntemista pidettiin työelämän edustajien mukaan projektioppimisen tuottamana kvalifikaationa.

Sosiokulttuurisista kvalifikaatioista asiakaskontaktien hoito nousi merkittäväksi ammattitaitovaatimukseksi. Tähän voi olla syynä se, että tutkimukseen osallistuneet vaatetusalan ammattilaiset edustivat vaatetusalan pienyrityksiä, joissa on perinteisesti arvostettu hyvää asiakaspalvelua. Kahden työelämän edustajan mukaan tiimityötaidot ovat merkittävä ammattitaidon kvalifikaatiovaatimus. Sosiokulttuurisista kvalifikaatioista kielitaitoa, käytöstapoja sekä toisen työn kunnioittamista ei pidetty merkittävänä kvalifikaationa. Tämä tutkimustulos voi johtua tutkimusotannan pienuudesta. Vaatetusala on kansainvälistynyt viime vuosina, tuotannon siirryttyä halvemman kustannustason maihin. Kielitaitovaatimus ei kuitenkaan tullut tässä tutkimuksessa esille merkittävänä kvalifikaationa. Tähän voi olla syynä se, että tutkimukseen osallistuneet työelämän edustajat työskentelevät pääasiassa kotimaan markkinoilla.

Innovatiivisista kvalifikaatioista uusien työtapojen oppimista pidettiin tärkeänä ammattitaitovaatimuksena. Ennakkoluulottomuus ja itsearviointitaidot tulivat esille tutkimuksessa tasapuolisesti. Itsearviointitaidot ovat tärkeä ominaisuus arvioitaessa työn laatutasoa. Itsearviointitaitoja harjoitellaan koko vaatetusalan perusopintojen ajan.

Vaatetusalan ammatillisella peruskoulutuksella riittää haasteita. Haasteena on, kuinka koulutetaan mahdollisimman hyvän ammattitaidon omaavia henkilöitä vaatetusalan eri työtehtäviin. Kyselyn tuloksissa tuli esille toteuttamiskelpoinen idea. Mallissa toteutettaisiin yritystapahtuma, jossa alan yrittäjät tulisivat kertomaan alan opiskelijoille alasta ja ammattitaitovaatimuksesta. Tapahtuman voisi toteuttaa eri vuosina eri yrittäjien kesken. Myös yritysvierailut on yksi tapa tutustua alan yrityksiin ja työtehtäviin. Tutkimukseen osallistuneen työelämän edustajan mukaan monilla nuorilla ei ole edes kesätöiden kautta ollut mahdollisuutta tutustua minkään alan yritysten toimintaan.

Projektioppimisen tuottamat työelämävalmiudet

Keskeinen käsite työssäni on ollut projektioppimisen tuottama ammattitaito. Viime vuosina vaatetusala kohdanneiden työelämän muutosten ja kansainvälistymisen myötä ammattitaidosta on tullut alan keskeinen käsite. Uusia ammatteja ja ammattitaitovaatimuksia ja on syntynyt muun muassa rakennemuutoksen ja globalisaation seurauksena edellisten tilalle. Alan koulutusta on kehitetty ja ollaan edelleen kehittämässä ammattiosaamisen näyttöjen ja opetussuunnitelman uudistamisen myötä työmarkkinoiden vaatimusten mukaan.

Suurimmalla osalla pienistä vaatetusalan yrityksistä ei ole mahdollisuutta korkeiden työvoimakustannuksien vuoksi palkata uusia työntekijöitä vakinaiseen työsuhteeseen. Työntekijä voidaan palkata johonkin tiettyyn tehtävään tai projektiin määräajaksi. Tästä voidaan päätellä, että projektityöosaaminen on yksi keskeinen työntekijän osaamisalue vaatetusosalalla.

Vaatetusosalalla tarvittavia kädentaitoja oppii vain tekemällä ja harjoittelemalla. Tätä kehitystä kuvaa mielestäni osuvasti Helakorven (1992) Burnandin teorian (1987) mukaan esittämä malli. Teoria sopii mielestäni erittäin hyvin vaatetusosalalle. Kirjoista saadaan teoriatietoa, mutta kädentaitoja oppii vain tekemällä. Erityisosaamista ja rutiinia työsuoritukseen saadaan vasta harjoittelun ja kokemuksen myötä työelämässä.

Kvalifikaatioteoriassa Helakorpi (1992) ei määrittele tuotannollisia taitoja kuuluvaksi perusammattitaitoon. Toisaalta hän kuvaa Vuorisen (1998) tutkimusta, jossa painotetaan laaja-alaista ammattitaitoa. Tässä kohdin ilmenee ristiriita. Tuotannollisia taitoja tarvitaan edelleen. Ovathan vaatetusalan työpaikat edelleen, aiempaan tutkimukseen viitaten vaatteita yksitäkappaleina ja sarjatyönä valmistavissa yrityksissä. Vaikka varsinaista valmistusta on ulkoistettu edullisemmän työvoiman maihin, tuotannon valvonnassa tarvitaan edelleen vahvaa osaamista. Pukuompelijan koulutus ei tuota tuotannon valvonnan osaajia, mutta antaa hyvän pohjan kyseiseen ammattiin valmistavaan koulutukseen.

Kyselyyn vastanneet työelämän edustajat olivat yhtä mieltä siitä, että projektioppimisen tuottamista kvalifikaatioista tärkeimmät ovat tuotannolliset ja

tekniset kvalifikaatiot. Tärkeimpinä tuotannollisista ja teknisistä kvalifikaatioista ovat työmenetelmien hallinta sekä koneiden ja laitteiden hallinta. Toisena tuotannollisista ja teknisestä kvalifikaatiosta projektioppimisen tuottamiksi kvalifikaatioiksi nousi tutkimuksessa esille tasapuolisesti aikataulun suunnittelu, työn kustannuslaskenta ja hinnoittelutaito. Tämä on merkittävä tekijä toimittaessa yrittäjänä. Suoritettaville töille täytyy osata arvioida aikataulut niin, että asiakkaan ei tarvitse huolehtia siitä, valmistuuko tuote ajoissa. Tutkimuksen tulosten mukaa tuotteiden hinnoittelu ja ajankäytön suunnittelun virheet johtavat helposti työpäivän pidentämiseen. On tavallista, että sesonkiaikoina yrittäjänä voi joutua pidentämään työpäiviä. Pidempään jatkuessaan se vie voimavaroja ja kaventaa sosiaalisia suhteita. Virheet hinnoittelussa ja ajankäytön suunnittelussa johtaa siihen, että liiketoiminta ei ole kannattavaa. Tutkimuksen tulosten mukaan oppimisprojektit antaa erinomaisen mahdollisuuden opetella ajankäytön arviointia. Aikataulut laaditaan niin, että projektissa valmistettava tuote tai palvelu valmistuu sovittuna päivänä. Perustaitoihin sisältyy materiaalin hankintakanavien tuntemus. Tutkimuksen kyselyn perusteella projektioppiminen antaa erinomaisen mahdollisuuden jo opiskeluaikana tutustua erilaisiin materiaalin hankintatapoihin ja -kanaviin.

Työelämän edustajien mukaan motivaatiokvalifikaatioista tuli esille tasapuolisesti vastuullisuus ja sitoutuminen työhön. Vastuullisuus ja sitoutuminen työhön olivat myös aiempien tutkimuksen tuloksissa projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioista. Itseohjautuvuus ei kyselyn mukaan tässä tutkimuksessa noussut mainittavaksi projektioppimisen tuottamaksi kvalifikaatioksi. Tuloksesta voi tehdä sama johtopäätös kuin kysymyksessä, jossa kysyttiin vaadittavaa ammattitaitoa. Itseohjautuvuus kasvaa työkokemuksen myötä.

Tutkimuksen tuloksista tuli vahvasti esille mukautumiskvalifikaatiot. Omatoimisuus ja työyhteisöön sopeutuminen nousivat vastauksissa tärkeäksi ominaisuudeksi. Omatoimisuus ja oma-aloitteisuus ovat työelämän edustajien mukaan yksi tärkeimpiä projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioita. Kaksi työelämän edustajaa piti sitä yhtä tärkeänä ominaisuutena kuin tuotannollisia ja teknisiä kvalifikaatioita.

Sosiokulttuurisista kvalifikaatioista tärkeimpinä työelämän edustajat pitivät asiakaskontaktien hoitoa. Visiointitaito ja asiakkaan auttaminen asiakaspalvelutilanteessa koettiin tutkimuksen mukaan tärkeäksi ominaisuudeksi. Edellä mainittuja asioita voidaan tutkimuksen tulosten mukaan harjoitella jo kouluaikana työelämälähtöisten oppimisprojektien aikana. Kun yhteistyökumppanina on oikea yritys, keskeisessä roolissa on myös yhteydenpito asiakkaaseen. Opiskelijoiden muodostamissa tiimeissä opiskelijat harjoittelevat tiimityötaitoja. Työelämän edustajien vastauksissa tiimityötaidot eivät kuitenkaan tulleet esille projektioppimisen tuottamina kvalifikaatioina, toisin kuin aiemmissa tutkimuksissa, joissa tiimityötaidot on arvioitu projektioppimisen tuottamaksi kvalifikaatioksi. Useat kvalifikaatiot voidaan tulkita tarkoittamaan samaa asiaa. Tutkimuksessa mukautumiskvalifikaatioihin kuuluva työyhteisöön sopeutuminen voidaan tulkita tarkoittamaan samaa asiaa kuin tiimityötaidot. Sosiokulttuurisista kvalifikaatioista kielitaitovaatimus ei tullut esille tutkimuksen tuloksissa merkittävänä kvalifikaationa.

Innovatiivisista kvalifikaatioista ennakkoluulottomuus ja uusien työtapojen oppiminen olivat työelämän edustajien mukaan tärkeimpiä projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioita. Asenne lähteä rohkeasti toteuttamaan uutta, on ennakkoluulottomuutta parhaimmillaan. Itsearviointitaidot eivät nousseet merkittäväksi projektioppimisen tuottamaksi kvalifikaatioksi.

Kuten aiemmissa tutkimuksissa on tullut esille, projektioppimisen käytännön järjestelyissä tulee ottaa huomioon lukujärjestykset ja jaksojärjestelmä. Perustutkinnoissa lukukausi on jaettu kuuteen jaksoon, jotka sisältävät varsinaisen koulussa tapahtuvan opetuksen lisäksi työssäoppimista ja peruskoulupohjaisilla opiskelijoilla yhteisten aineiden (kielet, matematiikka, äidinkieli jne.) opiskelua. Myös lukujärjestelyjen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon mahdollisimman hyvin projektioppiminen erityispiirteet. On mietittävä, kuinka limittää eri oppiaineiden opiskelu niin, että ne muodostavat yhteisen kokonaisuuden joka palvelee parhaalla mahdollisella tavalla projektioppimista. Ihanteena olisi, että kaikki jaksossa opiskeltavat aineet palvelisivat projektioppimisen tavoitteita. Oman kokemukseni perusteella oppijälähtöiseen opiskeluprojektin toteutukseen tulee lähteä pienin askelin. Kun kokemusta on saatu,

mallista on harjoittelun myötä, myös ohjaajan, hyvä edetä suurempiin kokonaisuuksiin.

5 POHDINTA

Tämä tutkimus keskittyi ammattitaitovaatimukseen ja projektioppimisen tuottamaan ammattitaitoon ja niiden sijoittumiseen eri kvalifikaatioihin. Projektityöhön osallistuminen antaa opiskelijoille ainutkertaisen oppimiskokemuksen. Oikein ja oikeissa kohteissa sovellettuna projektimuotoinen työtapa on mielenkiintoinen, tehokas ja haastava. Kahta täysin samanlaista vaatetusalan projektia ei ole olemassa.

Opinnäytetyötä laatiessani olen huomannut, että käyttämäni projektioppimisen organisointia koskevat tutkimukset ovat osoittaneet, että aluksi ryhmälle selvitetään selkeät tavoitteet projektioppimisesta. Tältä pohjalta on korostettu, että tavoitteiden täsmällinen selvittäminen projektin alussa luo opiskelijoille motivaatiota saavuttaa heille asetettu oppimistavoite työelämälähtöisen projektioppimisen kautta.

Olen tarkastellut opinnäytetyötäni varten tämän hetken vaatetusalan yritysten tuotantosuuntia, tämän perusteella voidaan todeta, että vaatetusosalalla on rikkautta se, että yritykset ovat hyvinkin erilaisia kooltaan, palveluiltaan ja tuotantosuunniltaan. Aiemmin suoritettuna tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että sarjatyö tuotantotapana on edelleen käytössä monissa vaatetusalan yrityksissä. Vaikka tuotantoa on ulkoistettu, on myönteistä todeta, että alan tuotteita valmistetaan edelleen perinteisin työmenetelmin.

Kvalifikaatioteorioita on laadittu erilaisia. Tässä työssä olen tutustunut kvalifikaatioteorioihin, jotka ovat 1990-luvun teoksia, mutta edelleen käyttökelpoisia tässä tutkimuksessa. Vaatetusala on muuttunut paljon 1990-luvulta, joten kriittinen tarkastelu kvalifikaatioteorioita kohtaan on ollut paikallaan.

Projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioita ei ole tutkittu toisen asteen koulutuksen yhteydessä työelämän näkökulmasta. Projektioppimisen teoriapohjana olen käyttänyt tutkimuksessani ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen projektioppimisesta laadittuja tutkimuksia. Vaikka teoriapohjassa mainitut projektioppimisen mallit ovat eri koulutusasteilta kuin tämä tutkimus, sopivat tutkimusten tulokset mielestäni sovellettavaksi myös toisen asteen koulutukseen.

Kaikkiin perustutkintoihin sisältyy 20 ov:ta työssäoppimista. Työssäoppimisjaksot ovat merkittävä osa opiskelua. Uudet ammattiosaamisen näytöt toteutetaan pääsääntöisesti työelämänäyttöinä. Ammattiosaamisen näyttöjen ja näyttöaineistojen luominen ovat avanneet pohjaa kehittää nykyisiä opetussuunnitelmia entistä työelämälähtöisempään suuntaan. Näin ollen työpaikkaohjaajilla ja työpaikoilla suoritetuilla opinnoilla on tärkeä rooli ammattitaidon kehittämisessä. Työssäoppimisjakson aikana opiskelijat saavat kokemusta erilaisista vaatetusalan työtehtävistä ja voivat kiinnostuksensa mukaan suuntautua ammatillisesti jo työssäoppimisjaksolla. Vaatetusalan työssäoppimispaikat sijaitsevat ateljee-, korjaus-, sisustusompelimoissa sekä teattereiden puvustamoissa. Lisäksi pesulat ja kaupan alan työpaikat kuuluvat vaatetusalan työssäoppimispaikkoihin. Koulutukseen kuuluvat yrittäjyysopinnot antavat valmiuksia kokemuksen myötä mahdollisuuden toimia itsenäisenä yrittäjänä.

Tutkimuksen kysely toteutettiin viidelle vaatetusalan työelämän edustajalle, jotka työskentelevät ompelualan pienyrityksissä. Tutkimusaihe herätti työelämän edustajien keskuudessa myönteistä mielenkiintoa ja se koettiin tarpeelliseksi. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että projektioppiminen kasvattaa vaatetusalan perustutkinnossa opiskelevien työelämävalmiuksia. Opiskelijat oppivat teknisen ammattitaidon lisäksi omanaloitteellisuutta sekä ajankäytön arviointia, eli niitä kaikkia taitoja, joita tulevaisuudessa työelämässä tarvitaan. Tärkeänä asiana tulevan työllistymisen kannalta on se, että opiskelijat luovat kontakteja jo opiskeluaikana alan yrityksiin. Projektioppimisen mahdollistama yhteistyö tuli esille teoriapohjassa ja tutkimuksen tuloksissa. Kontaktien luominen alan yrityksiin jo opiskeluaikana on huomionarvoinen seikka vaatetusalan peruskoulutuksessa.

Tutkimuksen mukaan vahvat perustaidot omaavalla henkilöllä on parhaat edellytykset menestyä alan työtehtävissä. Toisaalta tässä tutkimuksessa yksi työelämän edustaja toi esille perustaitojen hallinnan lisäksi monitaidot. Teoriapohjan mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimusotannan koolla ei ole merkitystä tutkimuksen onnistumiselle. Tämän tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin tutkimusotannan pienuudesta johtuen suuntaa-antavia.

Tuloksissa tuli selkeästi esille tuotannollisten ja teknisten kvalifikaatioiden tärkeys. Tuotannollisten ja teknisten kvalifikaatioiden osalta tutkimusta voidaan pitää melko luotettavana. Luotettavuutta voidaan perustella sillä, että samanlaisiin tutkimustuloksiin on päädytty jo aiemmin suoritetuissa tutkimuksissa.

Tutkimuksen tuloksissa tuli esille mukautumiskvalifikaatioista oma-aloitteellisuus. Tavoitteena on, että nuoret hakeutuvat ammatilliseen peruskoulutukseen heti peruskoulun jälkeen. Tästä voidaan päätellä, että jo koulutuksen alussa nuoria tulee kannustaa oma-aloitteisuuteen, koska se on jo opinnoissa menestymisen, tulevaisuuden työllistymisen ja jatkokoulutuksen kannalta tärkeä tekijä.

Tämän päivän vaatetusalan työtehtävissä toimitaan useimmiten asiakaspalvelutehtävissä. Tästä syystä sosiokulttuurisista kvalifikaatioista asiakaskontaktien hallintaa ja asiakaspalvelutaitoja pidettiin tutkimuksen mukaan tärkeänä ammattitaidon osana. Edellä mainittujen mukautumiskvalifikaatioiden ja sosiokulttuuristen kvalifikaatioiden osalta tutkimusta voidaan kuitenkin pitää tutkimusotannan pienuudesta johtuen suuntaa antavina. Muiden kvalifikaatioiden osalta tutkimuksen tuloksissa voidaan havaita eroja. Tutkimuksen kysymykset olivat melko laajoja ja otannan pienuudesta johtuen vastauksissa oli hajontaa. Kaksi kyselyyn vastannutta työelämän edustajaa antoi vastauksensa puhelimitse tutustuttuaan etukäteen kyselylomakkeeseen. Heille oli mahdollisuus suorittaa tarkentavia lisäkysymyksiä, joten aivan puhdas lomakekysely tutkimus ei ollut.

Mikäli tutkimuksen tuloksia kokonaisuudessaan voitaisiin yleistää, tutkimus olisi pitänyt suorittaa paljon suuremmalle joukolle vaatetusalan työnantajia.

Vaikka tulokset sisältävät edustavasti tutkimuksessa käytetyn perusjoukon mielipiteitä, voisi seuraavassa tutkimuksessa laajentaa otantaa erikokoisiin vaatetusalan yrityksiin. Jatkotutkimuksen aihe olisi myös selvittää kaupan alan työnantajien näkökulmasta, minkälaisia kvalifikaatioita vaatetusalan perustutkinto tuottaa kaupan alan työtehtäviin. Tutkimuksessa on käsitelty projektioppimisen tuottamia kvalifikaatioita työelämän näkökulmasta. Opiskelijoiden näkökulma projektioppimisesta ei tule esille tässä tutkimuksessa. Tämän vuoksi kolmantena mielenkiintoisena jatkotutkimuksen aiheena olisi laajentaa tutkimusta koskemaan opiskelijoiden kokemuksia projektioppimisesta. Vaatetusalan perustutkinnon perusteiden uudistustyö on parhaillaan meneillään. Tällä hetkellä ei ole käytettävissä tietoja, miten tutkinnon perusteet ovat muuttumassa. On mielenkiintoista nähdä, miten vaadittava ammattitaito on määritelty tutkinnon uusissa perusteissa.

Työelämälähtöisistä projekteista tulee olla hyötyä oppilaitoksen lisäksi työnantajille. Oman kokemukseni pohjalta projektit tuovat uusia ideoita, ajatuksia ja tuotteita yrityksen käyttöön. Yhteistyössä oppilaitosten kanssa saadaan kehitettyä tuotteita ja palveluja, jotka muuten saattaisivat jäädä yrittäjältä tekemättä.

Yhteenvedona voidaan tämän tutkimuksen ja teoriapohjan perustella todeta, että kun projektioppiminen tehdään oikeissa työelämän konteksteissa, niin työelämä voi itse vaikuttaa siihen, minkälaisia kvalifikaatioita ja kompetensseja eli osaamista valmistuvilla opiskelijoilla on. Tämän näkökannan tulisi näkyä ja kannustaa koulutuksen ja työelämän aitoa yhteistyötä.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret ovat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Osalla nuorista ei ole päällimmäisenä mielessä se, että näitä taitoja minä tarvitsen myöhemmin työelämässä. Vaatetusala vaatii kädentaitoja, sitkeyttä, oma -aloitteisuutta ja yhteistyötaitoja. Nuoren kehittyminen ”noviisista” taitavaksi ammattilaiseksi on pitkä tie. Perusopinnoilla tässä kehityksessä on oma tärkeä tehtävänsä. Laadukkaan vaateen valmistusmenetelmien opettelu vaatii edelleen paljon harjoittelua. Jokaisessa työpaikassa on omat vaatimuksensa. Vahvan perusosaamisen pohjalta voidaan työkokemuksen ja jatkokoulutuksen jälkeen edetä alalla ”taitavaksi ammattilaisek-

si” omien tavoitteiden mukaan. Vaatetusala antaa tänä päivänä mahdollisuuksia jatko -opiskeluun ja monipuolisiin työtehtäviin. On jokaisen yksilön omasta elämäntilanteesta ja halusta kiinni, minkälaisiin työtehtäviin alalla sijoittuu.

LÄHTEET

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. p. Jyväskylä: Gummerus.
- Eteläpelto, A. & Rasku - Puttonen, H. 1999. Projektioppimisen haasteet ja mahdollisuudet. Teoksessa Oppiminen ja asiantuntijuus. Toim. A. Eteläpelto & P. Tynjälä. Juva: WSOY.
- Eteläpelto, A. & Tourunen, E. 1999. Työelämälähtöinen projektiopiskelu tietojärjestelmän suunnittelijan asiantuntijuuden rakentamisessa. Teoksessa Opetus, vuorovaikutus ja yliopisto. Toim. S. Honkimäki. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylän yliopistopaino.
- Haltia, P. & Kivinen, K. 1995. Ammattien tutkiminen ja ammattitutkinnot. Opetushallitus ja Turun yliopisto, Koulutussosiologian tutkimuslaitos.
- Helakorpi, S. 1992. Ammattitaito ja sen analysoiminen. Hämeenlinna: Hämeenlinnan Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Hirsjärvi, S, & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S, Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Jevgeni Onegin - ooppera. Keski - Suomen Alueooppera ry. Viitattu 14.01.2008.
<http://www.jyvaskylanooppera.net/>
- Nummenmaa, A. 2002. Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Toim. J - P. Liljander. Helsinki: Ardene, Edita.
- Ammatillinen koulutus 2010. 1999. Opetushallituksen sivut. Viitattu 21.01.2008.
<http://www.edu.fi/julkaisut/mitennaraportti.pdf>
- Tekstiili- ja vaatetusalan osaamistarpeiden ennakointi. 2007. Opetushallituksen sivut. Viitattu 24.01.2008.
http://www.edu.fi/julkaisut/vate_ennakointiloppuraportti.pdf
- Rauhala, P. 1993. Ammatti ja kvalifikaatiot 1990 – luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Toim. A. Eteläpelto & R. Miittinen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Rinne, R. & Kivinen, O. 1994. Työelämän vaatimukset ja koulutuksen arviointi. Teoksessa Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjälle. Toim. R. Jakku - Sihvonen, A. Räisänen & P. Väyrynen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Routio, P. 2000. Tuote ja tieto. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu C5. Saarijärvi: Gummerus.

- Ruohotie, P. 2002. Omalla tiellä. Teoksessa J - P. Liljander. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Helsinki: Edita.
- Räsänen, J. 2000. Kehityksen ulottuvuuksia: Kehityssuuntautunut oppiminen ja – arviointi. Järvenpää: Julkiviestintä.
- Seinä, S. 2000. Ammattitaitokilpailut ammattitaidon kehittäjänä ja mittaajana. Toim. S. Seinä. Hämeenlinnan ammatillinen ammattikorkeakoulu. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Soininen, L. 2007. Kompassi käteen ammattitaidon ja ammatillisen kasvun määrittelyä. Teoksessa Ammattiosaamisen näytöt. Toim. L. Soininen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Suojanen, U. 1993. Käsityökasvatuksen perusteet. Helsinki: WSOY.
- Vesterinen, P. 2001. Projektiopiskelu ja -oppiminen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Väärälä, R. 1995. Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Liite 1. Sähköpostiviesti

Sähköpostiviesti:

Hyvä vaatetusalan ammattilainen!

Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa, vaatetusalan koulutusohjelmassa. Koulutukseeni kuuluu opinnäytetyö, jonka aiheena on: Vaatetusalan työelämäkvalifikaatioiden kehittyminen projektioppimisen avulla. Toimin Jyväskylän ammattiopistossa vaatetusalan ammatinopettajana.

Kysely koskee vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneiden pukuompelijoiden ammattitaitoa. Tavoitteena koulutuksen työelämävastaavuuden kehittäminen. Olisitteko ystävällinen ja vastaisitte oheiseen opinnäytetyöhöni kuuluvaan kyselyyn mahdollisimman pian. Kyselyn voi palauttaa alla olevaan sähköpostiosoitteeseen. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti niin, että vastaajien henkilöllisyys ei tule esille opinnäytetyöhön.

Annan mielelläni lisätietoja

Puh. 040 341 5570

sähköposti: tuula.lyytikainen@jao.fi

Kiitokset jo etukäteen vastaamisesta!

Ystävällisin terveisin!

Tuula Lyytikäinen

Liite 2. Kyselylomake

Kyselylomake:

1. Minkälaisia taitoja vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneilla pukuompelijoilla tulee olla, jotta hän selviää alan työtehtävissä?
2. Onko Teillä kokemusta opiskelijoiden kanssa tehdyistä työelämäprojekteista tai yleensä projektityöskentelystä? Jos on, niin minkälaisista projekteista?
3. Minkälaiset vaatetusalan työelämävalmiudet kehittyvät mielestänne projektioppimisen avulla?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 3. Kvalifikaatiot Väärälän 1995 mukaan:

Tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot

- Työmenetelmien hallinta
- Työvälineiden laitteiden hallinta
- Kaavoitustaidot
- Sovitustaito
- Muototaju
- Työjärjestys / työtavat
- Tehokkuus / oma ajankäyttö
- Materiaalitietous

Motivaatiokvalifikaatiot

- Sitoutuminen työhön
- Vastuullisuus
- Itseohjautuvuus

Mukautumiskvalifikaatiot

- Työelämän pelisäännöt
- Palvelualttius
- Työyhteisöön sopeutuminen
- Ennalta arvaamattomiin tilanteisiin sopeutuminen
- Omatoisuus

Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot

- Tiimityötaidot
- Asiakaskontaktien hoito
- Toisen työn arvostaminen
- Käytöstavat
- Kielitaito

Innovatiiviset kvalifikaatiot

- Oman työn arviointi / itsearviointitaidot
- Uusien työtapojen oppiminen
- Ennakkoluulottomuus / avarakatseisuus